

Jouni Laaksamo & Vadim Ussatov
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja kirkonalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö 210op
Opinnäytetyö, 2022

ETSIVÄN VANHUSTYÖN KÄYNNISTÄMINEN KIRKKONUMMELLA

Työpajatyöskentelyn valmistelu ja toteutus

TIIVISTELMÄ

Jouni Laaksamo, Vadim Ussatov

Etsivän vanhustyön käynnistäminen Kirkkonummella – Työpajatyöskentelyn valmistelu ja toteutus

52 sivua, 5 liitettä

Syksy 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja kirkonalan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoitus oli käynnistää etsivä vanhustyö Kirkkonummella. Työelämäyhteistyökumppanina oli Kirkkonummen kunnan vanhuspalvelut. Tavoite oli kolmeosainen: innostaa ja ohjata paikallinen vanhustyön verkosto etsivän vanhustyön pariin, käynnistää etsivän vanhustyön kehittämisen prosessi ja jättää vanhustyön verkostolle työskentelyn tuotoksena kahdesta kolmeen yhdessä ideoitua ja arvioitua etsivän vanhustyön toimintamalli-ideaa.

Tämä kehittämistoiminta toteutettiin toukokuussa 2022 kokoontumalla kolmeen yhteiskehittämisen työpajaan. Kehittämistoiminnan prosessi eteni luovan ongelmanratkaisun prosessia mukaillen aiheen selkeyttämisestä ratkaisujen ideointiin ja ratkaisujen syventämiseen. Opinnäytetyön tekijät olivat ensimmäisessä työpajassa asiantuntijaroolissa ja kahdessa viimeisessä fasilitaattoreina. Ensimmäisessä työpajassa selkeytettiin etsivää vanhustyötä ja kehittämistoiminnan päämäärää osallistujille. Toisessa työpajassa ideointi tuotti aivoriihiyöskentelyn avulla ensin kaksikymmentäyksi ideaa, jotka ryhmittelyn päätteeksi tiivistettiin kolmeentoista ideaan, joista jokaiseen löydettiin kolme myönteistä piirrettä. Viimeisessä työpajassa kolmeentoista toimintamalli-idean puutteita arvioitiin myönteisten miten-kysymysten avulla. Lopuksi keskustellen päädyttiin kahteen toteuttamiskelpoisimpaan toimintamalli-ideaan eli Hoksauta minut -yhteydenottokorttiin ja kerhotoimintaan.

Työpajojen onnistumisesta kerättiin palautetta ja osallistujilta otettiin vastaan kehittämideoita. Palaute ja kehittämisideat otettiin huomioon kehittämistoiminnan aikana. Palaute toi ilmi työpajojen onnistumisen. Kehittämistoiminnalle asetetut tavoitteet saavutettiin työpajatyöskentelyn päätteeksi: etsivästä vanhustyöstä oli innostuttu Kirkkonummella, kehittäminen prosessi oli käynnistynyt ja vanhustyön verkostolle oli jäänyt kaksi toteuttamiskelpoisinta etsivän vanhustyön toimintamalli-ideaa.

Asiasanat: vanhustyö, etsivä vanhustyö, yhteiskehittäminen, työpajat

ABSTRACT

Jouni Laaksamo & Vadim Ussatov

The start of outreach elderly work in Kirkkonummi – the preparation and execution of workshops

52 pages and 5 appendices

Autumn 2022

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services, Diaconal Work

Bachelor of Social Services

This thesis is development-oriented and was implemented in collaboration with the elderly services in Kirkkonummi. The aim was to start outreach elderly work in the municipality. The thesis was tripartite: to inspire and guide the local network actors within the field to outreach elderly work, to start the development process of outreach elderly work and to leave to the network two or three co-developed ideas for operating models for outreach elderly work.

The development process started in May 2022 by gathering for three workshops. The planning proceeded by the creative problem-solving phase to clarifying and finding the idea and finally to solution finding. The authors of this thesis acted as experts in the first workshop and as facilitators in the second and third workshops. The first workshop clarified outreach elderly work and the general goal of development to the participants. In the second workshop the idea finding was carried out by using the method of brainstorming which produced twenty-one ideas which after grouping were narrowed down to thirteen ideas. Then three advantages were found for each idea. The third workshop focused on finding the disadvantages of the ideas by using positive why-questions. Finally, the two most workable operating models were chosen after open discussion. The models that were chosen were Hoksauta minut -contact card and Quarter club.

Feedback was collected in every workshop and development ideas were received from the participants. Feedback and development ideas were taken into consideration during the development process. Feedback illustrated the positive outcome of the workshops. The goals for the development were achieved: participants were inspired about outreach elderly work; development process was started in Kirkkonummi and the network of actors in elderly work was left with two most workable operating model ideas.

Keywords: elderly work, outreach elderly work, co-development, workshops

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 ETSIVÄ VANHUSTYÖ	5
2.1 Etsivästä työstä etsivään vanhustyöhön	5
2.2 Etsivän työn määritelmä	5
2.3 Etsivän vanhustyön tarpeen rakenteelliset ja yksilölliset tekijät.....	6
2.4 Etsivän työn hankkeita ja toimintamalleja.....	8
2.4.1 Lumipallomenetelmä	8
2.4.2 Seniori-Vamos	8
2.4.3 Pilke-toiminta	9
2.4.4 Juttelukammari.....	9
2.4.5 Jalkautuva työ ovelta ovelle	10
2.4.6 MEK-Kiinnekohtia projekti	10
2.4.7 Kuntajärjestöyhteistyön malli.....	11
2.4.8 Hoksauta minut -yhteydenottokortti.....	12
3 YHTEISKEHITTÄMINEN TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ.....	13
3.1 Yhteiskehittäminen.....	13
3.2 Osallistava kehittäminen	13
3.3 Työpajatyöskentely	14
4 KEHITTÄMISTOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITE	16
4.1 Kehittämistoiminnan lähtökohdat	16
4.2 Kehittämistoiminnan tarkoitus ja tavoite	16
4.3 Kehittämistoiminnan toimintaympäristö.....	17
4.3.1 Kirkkonummen kunnan vanhuspalvelut	17
4.3.2 Kirkkonummen suomalainen seurakunta	17
4.3.3 Punaisen Ristin Kirkkonummi-Siuntio osasto.....	18
5 KEHITTÄMISTOIMINNAN MENETELMÄT JA SUUNNITTELU.....	19
5.1 Kehittämistoiminnassa käytettävät menetelmät	19
5.2 Kehittämistoiminnan suunnittelu	20
6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TOTEUTUS	22

6.1 Orientoiva työpaja	23
6.2 Yhteiskehittämisen työpaja	27
6.3 Kokoava työpaja	30
6.4 Työpajojen palaute ja arviointi.....	34
7 EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS	39
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	40
8.1 Kehittämistoiminnan tulosten arviointi	40
8.2 Jatkokehittäminen	42
8.3 Etsivä vanhustyö diakoniatyössä	43
8.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi	44
8.5 Ammatillinen kehittyminen	45
LÄHTEET.....	47
LIITE 1. Palautekyselylomake.....	53
LIITE 2. Saatekirje	55
LIITE 3. Tietopaketti (PowerPoint)	56
LIITE 4. Yhteiskehittämisen työpaja (PowerPoint)	62
LIITE 5. Kokoava työpaja (PowerPoint)	66

1 JOHDANTO

Suomessa väestön ikääntyminen on ollut viime vuosikymmeninä nopeaa. Vuosittuhannen vaihteessa ikääntyneitä oli maassamme viisitoista prosenttia, eli noin 780000 henkilöä. Vuoteen 2030 mennessä ikääntyneiden määrä on melko lailla tuplaantunut ja useampi kuin joka neljäs suomalainen on ikääntynyt, eli täyttänyt 65 vuotta. (Tilastokeskus, 2018.) Samalla kun ikääntyneiden määrä kasvaa, myös parantuneiden elinolojen, koulutuksen, työelämän ja terveydenhoidon takia suomalaisten eliniänodote on kasvanut. 75–80-vuotiaat viettävät selvästi toimintakykyisempää ja aktiivisempaa arkea kuin samanikäiset 30 vuotta sitten. (Vaarama & Jylhä, 2020.) Ikääntyneitä on siis paljon ja he elävät aiempia sukupolvia pidempään.

Ikääntyneiden määrän kasvu asettaa kunnille haasteita vanhuspalvelujen tuottajina. Viime vuosikymmenten aikana tapahtuneet julkisten palvelujen uudistukset ovat tehneet palvelujärjestelmästä pirstaleisen ja ikääntyneen näkökulmasta vaikeasti hahmotettavan. Samalla julkisten vanhuspalveluiden kattavuus on kaventunut ja palvelujen saamisen kriteerit ovat tiukentuneet. Tällaiset kehityslinjat ovat ajaneet ikääntyneitä palvelukatveisiin ja hoivaköyhyyteen. Etsivä vanhustyö pyrkii löytämään juuri näitä ikääntyneitä, paikkaamaan heidän avun tarvettaan, kulkemaan heidän rinnallaan palvelujärjestelmän eri vaiheissa sekä tarjoamaan heille psykososiaalista tukea. (Mäkelä, 2021.) Yhteiskunnallisesti etsivän työn tarve on havaittu ja Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi 2020 ohjaa kuntia lisäämään etsivää vanhustyötä (STM, 2020, s. 23).

Tämä yhteiskehittämistoimintaan keskittyvä opinnäytetyö pyrki etsivän vanhustyön käynnistämiseen Kirkkonummella. Tätä varten järjestimme toukokuussa 2022 kolme työpajaa, joissa osallistujina olivat työelämäyhteistyökumppanimme Kirkkonummen kunnan vanhuspalvelut sekä olemassa oleva paikallinen vanhustyön verkosto.

2 ETSIVÄ VANHUSTYÖ

2.1 Etsivästä työstä etsivään vanhustyöhön

Etsivän vanhustyön juuret ovat etsivässä työssä (*outreach work*). Etsivän työn historia ulottuu 1800-luvulle, kun pelastusarmeijan työntekijät etsivät köyhiä, syrjäytyneitä ja siirtolaisia Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Toisaalta etsivä työ on liitetty myös 1800-luvulla syntyneeseen sosiaalityön piirissä kehittyneeseen yhdyskuntatyöhön, jossa oli uusi yhteisöllinen lähestymistapa yhteiskunnan ongelmiin (*community work*). (Partti, 2017, s. 8.) Toisen maailmansodan jälkeen etsivää työtä suunnattiin myös syrjäytyneisiin nuoriin. Suomessa ammatillinen etsivä nuorisotyö alkoi 1960-luvulla. Etsivää vanhustyötä on todennäköisesti tehty Suomessa jo pitkään osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, gerontologista sosiaalityötä ja diakoniatyötä. Kuitenkin varsinaisen etsivän vanhustyön historia voidaan paikallistaa vuosituhannen alun Kuntaliiton ja STM:n kehittämishankkeeseen, jossa kehitettiin ehkäiseviä kotikäyntejä. Jo tuolloin kyseiselle ilmaisulle pohdittiin korvaavaa ilmaisua etsivä kotikäynti. (Mäkelä, 2021, s. 25–26.)

2.2 Etsivän työn määritelmä

Etsivä vanhustyö on melko uusi ilmiö vanhustyön kentällä. Suomessa viime vuosina tehdyt Pro Gradu -tutkimukset ovat tuottaneet lisätietoa aiheesta. Samoin ovat tehneet erilaisista hankkeista raportoivat opinnäytetyöt sekä tutkimusartikkelit. Pohjois-Amerikassa etsivää työtä on tutkittu jonkin verran gerontologian, sosiaalityön ja terveystieteiden piirissä (Mäkelä, 2021, s. 25). Etsivä työ on yksiselitteistä määritelmää pakeneva käsite. Etsivä työ voidaan määritellä yhteisöllähtöiseksi ja sosiaalisesti toiminnaksi, jossa tavoitetaan erityisiin kohderyhmiin kuuluvia ihmisiä, joihin ei nykyisillä palveluilla tai terveysvaikutuskanavilla saada yhteyttä (Puuronen, 2014, s. 22). Yhtäältä se nähdään asenteena tai eettisenä periaatteena (Mikkonen ym. 2007, s. 17). Toisaalta se ymmärretään työmenetelmänä. Etsivän työn määritelmät ja työkuvat eivät ole vakiintuneita. (Mäkelä, 2021,

s. 23.) Etsivä työ työmenetelmänä voidaan jakaa kolmen tyyppiin: kotona tehtävään, kiertävään ja riippumattomaan työhön. Kotona tehtävä (*domiciliary*) on työskentelyä asiakkaiden kanssa heidän kotiympäristössään. Kiertävä etsivä työ (*peripatetic*) on organisaatioiden ja instituutioiden – kuten koulujen, vankiloiden ja kohtaamispaikkojen – kanssa tehtävää verkostotyötä kohderyhmän tavoittamiseksi. Riippumaton työ (*detached*) on yleisin etsivän työn työmuoto Euroopassa, missä kohderyhmän asiakkaita tavoitetaan jalkautumalla heidän omille alueilleen. (Mäkelä, 2021, s. 24; E.M.C.D.D.A., 1999, s. 14–15.)

2.3 Etsivän vanhustyön tarpeen rakenteelliset ja yksilölliset tekijät

Pietilä ja Saarenheimo (2018, s. 574) tiivistävät etsivän vanhustyön olevan tarpeellista kahdesta syystä: palvelukatveissa ja hoitoköyhyydessä elävien ikäihmisten löytämiseksi sekä kotihoidon aukkokohtien, eritoten psykososiaalisen tuen ja palveluohjauksen, paikkaamiseksi. Palvelukatveella tarkoitetaan tässä ikääntyneen kokemusta palvelujen ulkopuolelle jäämisestä. Hoivaköyhyydellä taas tarkoitetaan tilannetta, jossa ikääntyneen avun ja hoivan tarpeet jäävät tunnistamatta ja näin myös tarvittava palvelu ja apu saamatta. (Mäkelä, 2021, s. 1, 49.) Mäkelä puolestaan kuvaa etsivän työn tarpeen nousevan vanhuspalvelujärjestelmän institutionaalisista käytännöistä. Institutionaalisia käytäntöjä ovat mm. kotiin saatavan avun niukkuus, tiukat avun saamisen kriteerit ja tiukasti rajatut kotipalvelut. Myös pirstaleinen ja hankalasti hahmotettava palvelujärjestelmä sekä kotihoidon hoitokeskeisyys ja sosiaalityön tehtäväkuvan kapeutuminen ovat käytäntöjä, jotka luovat tarpeen etsivälle vanhustyölle. (Mäkelä, 2021, s. 44–66) Tiittula muistuttaa, että lisäksi palvelujen digitalisoituminen, esteellinen toimintaympäristö sekä puutteellinen sosiaalinen tuki luovat tarvetta etsivälle työlle (Valli ry., i.a.).

Edellä kuvatut etsivän vanhustyön tarpeen muodostavat tekijät esitettiin tämän opinnäytetyön työpajatyöskentelyssä sosiaalisen, teknisen ja tietoteknisen infrastruktuurin haasteina. Infrastruktuurilla tarkoitetaan perusrakennetta (Sanastokeskus, i.a.-a). Sosiaalinen infrastruktuuri muodostuu julkisista laitoksista ja palveluista, tiloista ja verkostoista, jotka tukevat elämänlaatua ja hyvinvointia

yhteisöissä (Infrastructure Australia, 2019, s. 388). Sosiaalinen infrastruktuuri voidaan ymmärtää käsittävän myös terveydenhuollon, koulutuksen, julkiset tilat ja kulkuyhteydet (EuroHealth, i.a.). Tässä työssä sosiaalisen infrastruktuurin haasteilla viitataan erityisesti ylläkuvattuihin ikäihmisten palvelujärjestelmän haasteisiin. Teknisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan liikenneverkkoja, jäte- ja vesihuoltoa, viher- ja vesialueita sekä muun muassa satamia, rakennuksia ja lentokenttiä (Yrjölä & Vuori, 2017, s. 5). Tässä työssä sitä käytettiin kuvaamaan ikäihmisen esteellistä toimintaympäristöä. Tietotekninen infrastruktuuri tarkoittaa sellaista tietoteknistä alusrakennetta, johon kuuluvat muun muassa erilaiset tietojenkäsittelylaitteistot, tietoliikenneverkot, järjestelmärajapinnat, ohjelmistot ja sovellukset (Kimpimäki, 2000, s. 3–4). Tällä tarkoitetaan tässä työssä palvelujen digitalisointumista ja siihen liittyviä haasteita ikäihmiselle. Palvelujen digitalisoituminen voi muun muassa johtaa ikäihmisten digisyrjäytymiseen. (Valtiovarainministeriö, 2019, s. 25–26; Valli.ry., i.a.).

Etsivän vanhustyön tarvetta luovat myös yksilölliset tekijät. Näitä ovat muun muassa ikäänntyneen mielenterveys-, peli-, päihdeongelmat (Mäkelä, 2021, s. 2). Erilaiset psyykkiset esteet, kuten esimerkiksi heikentynyt oma-aloitteisuus, epävarmuus ja arkuus ovat tällaisia tekijöitä. Yksinäisyys ja toiseuden tunteet synnyttävät myös tarvetta etsivälle vanhustyölle. Lisäksi vähävaraisuus ja ohuet sosiaaliset verkostot voivat olla yksilön tarpeen taustalla (Valli,ry., i.a.).

Etsivän työn tehtäväksi muodostuu vastata näihin tarpeisiin. Käytännössä tämä tarkoittaa pitkäkestoisen psykososiaalisen tuen antamista, asiakkaan kohtaamista ja kuulemistä sekä luottamuksen rakentamista. Se tarkoittaa lisäksi asiakkaan tukemista palvelujärjestelmän eri vaiheissa: palvelujen löytämisessä, niihin kiinnittymisessä sekä niiden tarkoituksen tulkkauksessa asiakkaalle. Se on myös konkreettisissa arjen asioissa auttamista, ongelmien ennaltaehkäisyä sekä asiakkaan yhteisöjen vahvistamista. (Mäkelä, 2021, s. 68.) Etsivän työn työote kysyykin sitä tekevältä kykyä kuunnella asiakkaan tarpeita, palvelujärjestelmän hyvää tuntemusta ja taitoa ohjata asiakasta hänelle sopiviin palveluihin sekä hänen tarvitsemiensa palvelujen tuottamista (Mikkonen ym. 2007, s. 17, 27.) Etsivän vanhustyöhön ytimessä on näin rakentaa asiakkaalle jatkuva palveluketju (Pietilä & Saarenheimo, 2018, s. 573).

2.4 Etsivän työn hankkeita ja toimintamalleja

Etsivä vanhustyö näkyy käytännössä hyvin moninaisina projekteina, hankkeina ja toimintamalleina eri puolilla Suomea. Seuraavassa kuvaamme työpajatyöskentelyssä esitetyt ja viitatuksi toimintamallit.

2.4.1 Lumipallomenetelmä

Lumipallomenetelmä etsivän vanhustyön toimintamallina perustuu vertaistoimintaan, jossa ennen syrjäytyneet ja yksinäiset ikääntyneet pyrkivät auttamaan kohdaloitovereitaan rinnalla kulkien ja avun sekä palvelujen piiriin ohjaamalla. Vertaistukihenkilöiden koulutuksessa tähdätään yksinäisyyden ja syrjäytymisen torjumiin. Lumipallomenetelmän kautta pyritään myös saamaan tietoa syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemuksista sekä ikääntyneiden asenteista ja välittämään tätä hiljaista tietoa päättäjille. (Valli ry., 2015, s. 38–41.)

2.4.2 Seniori-Vamos

Diakonissalaitos kehitti etsivää vanhustyötä Seniori-Vamos-hankkeissa vuosina 2013–2017 sekä 2018–2020. Mukana toteutuksessa olivat Espoon, Helsingin, Tampereen sekä Vantaan kaupungit ja Tampereen seurakuntayhtymä. Toimintamallin ideana on tukea ja auttaa ikääntyneitä elämään omannäköistä ja mielekästä elämää. (Aalto ym., 2020.)

Toimintamallissa etsivä vanhustyö on verkostoissa tehtävää työtä. Toimintamallin rinnalla kulkeva työparityö etenee seuraavalla tavalla: verkostokumppanilla eli omassa työssään ikäihmistä auttavalla ammattilaisella herää huoli asiakkaan tilanteesta, mitä hän ei työroolissaan pysty yksin ratkaisemaan. Verkostokumppani keskustelee ikäihmisen kanssa etsivän työn mahdollisuudesta ja ottaa hänen luvallaan yhteyttä etsivän työn tekijään. Seuraavaksi sovitaan ikääntyneen,

verkostokumppanin ja etsivän työn tekijän yhteinen kotikäynti, jossa luodaan perusta yhteiselle etenemiselle. Etsivän työn tekijä ja ikäihminen rakentavat kumppanuutta ja asettavat tavoitteet työskentelylleen. Työntekijä tukee ikääntyntä arjen koostamisessa sekä sopivien palvelujen ja tukiverkostojen rakentumisessa. Kun asetettuun päämäärään on päästy, voidaan etsivän työn asiakkuus päättää. Työntekijä ja ikäihminen sopivat tilanteen mukaan kuulumissoitosta tai tapaamisesta. Työskentelyssä tavataan noin parin viikon välein. Siihen kuuluvat kotikäyntien lisäksi verkostojen kanssa tehtävää asioiden selvittelyä sekä palveluihin tutustumista. Työskentely jatkuu keskimäärin kuusi kuukautta. (Aalto ym., 2020.)

2.4.3 Pilke-toiminta

Pilke-toiminta on vertaistuellista ohjattua ryhmätoimintaa ikääntyneille, joilla on ollut tai on päihdeongelmia. Heitä etsitään ja kutsutaan mukaan ryhmätoimintaan. Pilke-toiminnan merkittävin ero moneen muuhun päihderyhmään on se, että osallistujilta ei vaadita päihteettömyyttä. Pilke-ryhmä kokoontuu kerran viikossa ja jokainen on tervetullut sinne juuri sellaisena kuin on. Pilke-toiminnassa osallistujien ihmisarvo on absoluuttinen ja korvaamaton. Jokainen kohdataan kokonaisvaltaisesti, ei vain päihdeongelmaisena. Toiminnassa ammattilainen ja ikääntynyt ovat yhdenvertaisia ja asiakkaan omaa tahtoa sekä valintoja kunnioitetaan. Pilke-toiminnan vetäjät ja ohjaajat ovat työhönsä koulutettuja. Ohjaaja tekee ensin kotikäynnin mahdollisen osallistujan kotiin tutustuakseen häneen. Ohjaaja on myös jokaiseen ryhmäläiseen yhteydessä aina ryhmän kokoontumista edeltävänä päivänä varmistaakseen mahdolliset poissaolot, kyytitarpeet ja muut käytännön asiat. Jos ryhmäläinen ilmoittaa halustaan lopettaa päihteiden käytön, avustetaan hänet avun ja palveluiden piiriin. Pilke-toiminta on alun perin Diakonissalaitoksen kehittämää, mutta nykyään Sininauhaliiton koordinoimaa toimintaa. (Sininauhaliitto ry, i.a.)

2.4.4 Juttelukammari

Juttelukammari on Tampereella TampereMission Kaiku-hankkeessa toteutettu etsivän vanhustyön toimintamalli, jossa vaikeasti tavoitettavia ikäihmisiä pyritään löytämään heidän asioidessaan kaupassa. Kyseessä on matalan kynnyksen avoin kohtaamispaikka, jossa tarjotaan osallisuuden kokemuksia arjen keskellä. Arjen toiminnan kaventuessa ikääntyneen liikkuminen on vähäistä. Kaupan yhteyteen sijoitettu Juttelukammari tarjoaa osallisuuden kokemuksia arkipäiväisen asioinnin ohessa. Juttelukammariin voi poiketa hengähtämään, odottamaan taksia tai kahville. Juttelukammariin voidaan myös kutsua muita toimijoita esittelemään toimintaansa ikäihmisille. Lisäksi Juttelukammarissa ikäihmisen erilaiset avun tarpeet voidaan havaita ja ohjata asiakas oikean avun piiriin. (Ikäinstituutti, i.a.-a.)

2.4.5 Jalkautuva työ ovelta ovelle

Keravalla toteutetussa Kokeva-hankkeessa kolmelle eri asuinalueelle perustettiin naapurikerhoja ikäihmisille. Talojen auloihin laitettiin etukäteisilmoitus ja jaettavaksi tehtiin alueellisesti profiloitu kutsukortti, joka annettiin oven avanneille ikäihmisille. Tämän hankkeen yhteydessä tehtiin jalkautuvaa työtä ovelta ovelle etsien mukaan alueiden ikäihmisiä. Toimintamallissa jalkautuvaa työtä tehdään viikko tai kaksi ennen kerhojen alkamista. Etsivän työn tekijät kulkevat alueella muutamman tunnin kierroksen kutsuen ikäihmisiä kerhoihin. Kohtaamisessa luottamusta lisäävät järjestön liivit ja positiivinen vuorovaikutus. Toimintamallissa ikääntyneitä yritetään tavoittaa myös verkostoyhteistyöllä sekä tietoisuilla. Kokeva-hankkeen taustalla on ikäihmisten parissa työtä tekevä Siskot ja Simot ry. (Ikäinstituutti, i.a.-b.)

2.4.6 MEK-Kiinnekohtia projekti

Vantaalla toteutui vuosina 2020–2021 etsivän työn MEK-Kiinnekohtia projekti (MEK, eli Myönteinen Erityiskohtelu), joka tehtiin yhteistyössä Diakonissalaitoksen Seniori-Vamoksen kanssa. Hanke keskittyi erityisen tuen tarpeen asiakkaisiin. Työtapana oli voimauttava vierellä kulkeminen, mikä tarkoittaa asiakkaan

näköisen elämän rakentumisen tukemista. Toimintamalli etenee tutustumisesta luottamuksen rakentumiseen ja lopulta ratkaisujen suunnitteluun yhdessä. Tutustumisen aikana kuunnellaan ja luodaan ymmärrystä asiakkaan elämäntilanteesta sekä rakennetaan varmuutta, että kohtaaminen on turvallista, arvostavaa ja osaavaa. Luottamuksen rakentuessa edetään pintaa syvemmälle ja pyritään ymmärtämään, miten asiakkaan tilanteeseen on tultu. Lisäksi etsitään vastausta kysymykseen: mikä on kyllin hyvä tulevaisuus. Toisin sanoen pyritään siihen, että asiakas rohkaistuu ilmaisemaan, millainen on hänen näköisensä elämä. Viimeiseksi etsitään asiakkaan voimakohtia, hyödynnetään niitä ja suunnitellaan ja toteutetaan ratkaisuja yhdessä niin, että voimaantuminen lisääntyisi. (Siberg, 2021; Aaltio, 2021.)

MEK-projektissa kuvattiin, että etsivä vanhustyö ei ole terapiaa eikä korvaa muita palveluja, mitä asiakas voi saada, esimerkiksi terapiapalveluja tai päihdepalveluja. Hankkeessa etsivän vanhustyön auttamisjakso kesti noin puoli vuotta. Asiakkaalle kerrottiin heti alkuvaiheessa, että kyseessä on määräaikainen työskentelyjakso, mutta ei päivämäärää, jolloin se loppuu. Kun etsivä työ päättyi, asiakkaille soitettiin noin kahden kuukauden päästä niin sanottuja kuulumissoittoja. Tarvittaessa siinäkin vaiheessa voitiin tehdä kotikäynti, jos huolia tuli esille. Muut lähipalvelut jatkoivat asiakkaan rinnalla kulkemista ja hänellä oli mahdollisuus saada vapaaehtoinen kulkemaan rinnallaan. Projektin tuottamissa yksilövaikutuksissa kerrotaan asiakkaiden kokeneen elämän merkityksellisyyden lisääntymistä, elinpiirin laajentumista, tulevaisuuden toivon lisääntymistä sekä itsestä huolehtimisen lisääntymistä. (Siberg, 2021; Aaltio, 2021.)

2.4.7 Kuntajärjestöyhteistyön malli

Kuntajärjestöyhteistyön malli on Helsingin kaupungin Seniori-infon ympärille rakennettu kunnan keskitetyn palveluohjauksen ja järjestöjen etsivän vanhustyön systeeminen verkostoyhdyspintatyö -toimintamalli, jossa asiakkaan avuntarve ja oikeanlainen tuki kohtautetaan. Helsingin kaupungin Seniori-infon lisäksi hankkeessa oli mukana Omakotisäätiö, Käpyrinne ry., Seniori-Vamos, Mereo sekä hanketta koordinoanut Valli ry. Toimintamallin palvelupolku alkaa siitä, kun

ikäihminen tai hänen läheisensä ottaa yhteyttä Seniori-infoon chatin, puhelimen tai lähipalvelupisteen kautta. Seniori-info selvittää tuen ja tiedon tarpeen. Jos Seniori-info arvioi etsivän työn voivan auttaa asiakasta, hänen luvallaan otetaan yhteyttä järjestöjen etsivän vanhustyön verkostoon. Ilmoitus tehdään verkoston yhteiselle sähköiselle alustalle. Järjestön etsivän vanhustyön tekijä ja Seniori-infon työntekijä käyvät läpi asiakkaan yhteystiedot ja etsivän vanhustyön tekijä ottaa yhteyttä asiakkaaseen, kartoittaa millaista apua hän tarvitsee ja sopii tapaamisen. Kohtaamisessa kartoitetaan asiakkaan elinpiiriä ja annetaan asiakkaan sanoittua ongelmiaan ennen kuin lähdetään etsimään ratkaisuja hänen ongelmiinsa. Auttamista toteutetaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Valli.ry., 2021.)

2.4.8 Hoksauta minut -yhteydenottokortti

Hoksauta minut -yhteydenottokortti on etsivän ja löytävän vanhustyön menetelmä, jonka avulla tavoitetaan syrjäytyneitä ja palvelujen ulkopuolella olevia ikäihmisiä. Sen avulla vanhustyön verkostot sekä arkisissa toimintaympäristöissä toimivat tahot voivat toteuttaa korttikampanjan. Menetelmä soveltuu julkisen sektorin ja kolmannen sektorin sekä seurakunnan etsivää vanhustyötä tekeville tahoille. Käytännön toteutus vaatii siis paikkakunnan toimijoiden yhteistyötä. Mahdollisia arjen toimintaympäristöjä ovat apteekit, taksipalvelut, asukasyhdistykset, lähikaupat, kirjastot, terveyskeskus, Kela, kyläyhdistykset, kotihoito sekä muut paikalliset toimijat. Yhteydenottokortin ajatuksena on, että myös ikäihmisten arkisissa ympäristöissä olevat henkilöt voivat antaa kohtaamilleen ikäihmisille yhteydenottokortin, jolla ikäihminen itse ilmoittaa halustaan yhteydenottoon. Ikäihmiseen otetaan yhteyttä noin kahden viikon kuluessa kortin palautumisesta. Ensimmäinen yhteydenotto tehdään puhelimitse, jolloin kartoitetaan ikäihmisen huolenaihe ja toimitaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti esimerkiksi tekemällä kotikäynti, ohjataan tarkoituksenmukaiseen palveluun, osallistavaan toimintaan tai etsitään sopiva vapaaehtoinen vanhukselle. (Myllymäki & Huuhka, 2017.)

3 YHTEISKEHITTÄMINEN TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ

3.1 Yhteiskehittäminen

Tämä kehittämispainotteinen opinnäytetyö toteutettiin yhteiskehittämisprojektina. Ammattikorkeakouluilla on lakisääteinen velvollisuus toteuttaa kehittämistä ja tutkimusta työelämän kanssa (L 932/2014). Moniammatillinen ja monitoimijainen yhteiskehittämisprojekti on ammattikorkeakoulutoiminnan ytimessä. Yhteiskehittäminen voidaan ymmärtää asiakaslähtöiseksi, osallisuutta edistäväksi menetelmäksi tai toimintamalliksi, joka perustuu asiakkaiden ja asiantuntijoiden kumppanuuteen. Se kohdistuu eri toimijoiden yhteisillä rajapinnoilla tapahtuvaan toimintaan. (Kinnunen, 2018, s. 177–178.) Yhteiskehittäminen voidaan käsittää myös liike-elämästä tutuksi palvelumuotoiluksi. Palvelumuotoilussa tärkeää on käyttäjälähtöisyys, yhteissuunnittelu ja palveluratkaisun toteutus (Häyhtiö, 2017, s. 34). Palvelumuotoilu voidaan mieltää yhdessä sovituksi kehikoksi ja osaamisalueeksi, jossa käytetään omanlaisia prosesseja ja menetelmiä. Palvelumuotoiluprosessin vaiheet ovat määrittely, tutkimus, suunnittelu, palvelutuotanto ja arviointi. (Tuulaniemi, 2011, s. 33, 55.) Tässä opinnäytetyössä on mielekkäämpää puhua yhteiskehittämisestä, sillä tämä projekti piti sisällään ainoastaan joitain palvelumuotoiluun kuuluvia osaprosesseja ja menetelmiä.

3.2 Osallistava kehittäminen

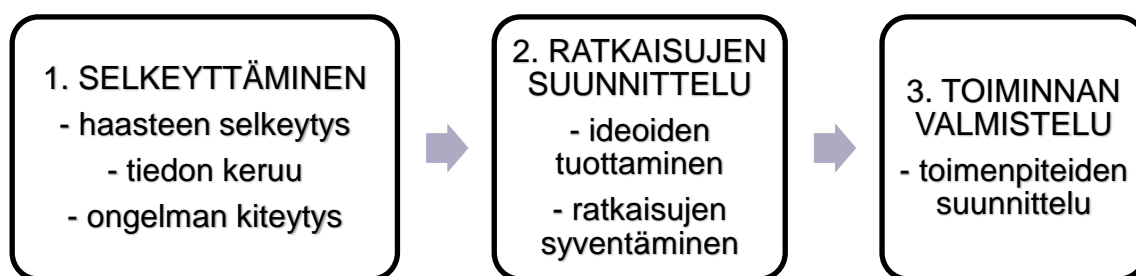
Yhteiskehittäminen on myös osallistavaa kehittämistä. Osallistava tutkimus ja kehittäminen on tutkimusorientaatio, jossa tutkimuksen tai kehittämistyön kohteet, työyhteisöt, kansalaiset ja palvelujen käyttäjät ovat osallisia tutkimus- ja kehittämistoiminnasta. Osallistava tutkimus voidaan nähdä yhtäältä menetelmällisenä lähestymistapana, jossa tutkijat ja ammattilaiset tekevät yhteistyötä ja käytännön toimijat joko osallistuvat tutkimukseen tai tekevät sitä ammattilaisten tuella tai toisaalta sellaisena menetelmällisenä lähestymistapana, joka edellyttää niiden osallistumista, joita toiminta koskettaa. (Keskitalo, 2020, s. 22–23) Tässä projektissa osallistavaa kehittämistä toteutettiin ensimmäisen lähestymistavan mukaisesti.

Osallistava tutkimusorientaatio haastaa perinteisen tieteellisen tutkimuksen vaatimuksen riippumattomuudesta ja objektiivisuudesta. Osallistavassa tutkimuksessa tiedon nähdään rakentuvan paikallisissa konteksteissa, ja tutkimuksessa on pyrkimys madaltaa kuilua ammattilaisen ja tutkittavan välillä. (Keskitalo, 2015, s. 195.) Yhtäältä osallistavan kehittämisen juuret löytyvät osallistavasta toimintatutkimuksesta (Vuokila-Oikkonen & Hyväri, 2015, s. 66). Toisaalta osallistavan tutkimuksen juuret ulottuvat Paulo Freiren 1970-luvulla kehittämään emansipatoriseen tutkimukseen, eli niin sanottuun sorrettujen pedagogiikkaan, jossa yhteisön jäsenet osallistetaan tutkimukseen tutkijan toimiessa prosessissa fasilitaattorin roolissa. (Keskitalo, 2015, s. 195–197.)

3.3 Työpajatyöskentely

Tämän opinnäytetyön kehittämistoiminta toteutettiin työpajatyöskentelyn avulla. Työpaja (*workshop*) on tapaaminen, seminaari tai tapahtuma, jossa osallistajat ovat yhteistoiminnassa erilaisin vuorovaikutuksellisin menetelmin ja välinein (Salonen ym., 2017, s. 63). Työpajoja voi käyttää erilaisiin tarkoituksiin. Ne voivat toimia yhteistoiminnallisina opetusmenetelminä opiskelijoille (Haukijärvi, 2014, s. 35). Ne voivat olla myös luovan ongelmanratkaisun työpajoja, joissa haetaan ratkaisua tiettyyn haasteeseen. Luovan ongelmanratkaisun prosessi etenee vaiheittain. Ensimmäinen vaihe, selkeyttäminen, jaetaan edelleen kolmeen vaiheeseen: tavoitteen, haasteen tai toiveen nimeämiseen, tiedon keruuseen ja ongelman kiteyttämiseen. Selkeyttämisvaiheen tarkoituksena on luoda yhteinen ymmärrys haasteista ja mahdollisuuksista, jotta voidaan kiteyttää ydinkysymys. Toisessa vaiheessa, eli ratkaisujen suunnittelussa, etsitään vastausta kiteytettyyn ydinkysymykseen. Ratkaisujen suunnitteluvaihe jakautuu ideointiin (*idea finding*) ja ratkaisujen syventämiseen (*solution finding*). Ratkaisujen syventäminen on kehittämistyötä. Kolmas vaihe on toiminnan valmistelu, jolloin pyritään konkretisoimaan toimenpiteet ja suunnitellaan, miten ratkaisu viedään käytäntöön. Lisäksi tässä vaiheessa varaudutaan mahdollisen vastarinnan käsittelyyn. (Kantojärvi, 2012, s. 23–31.)

Kuvio 1: Luovan ongelmanratkaisun prosessikaavio

Kantojärvi (2012, s. 28–29) toteaa, että luovan ongelmanratkaisun prosessi voidaan viedä läpi yhdessä työpajassa, jolloin prosessikaavion alkuun tulee aloittaminen ja loppuun lopetus, mutta perusteellisempaan työskentelyyn tarvitaan kaksi tai kolme päivää.

Työpajatyöskentelyssä ryhmän vetäjä voi toimia kolmenlaisessa roolissa: asiantuntijana, valmentajana tai fasilitaattorina (Kantojärvi, 2012, s. 36). Tässä kehittämistoiminnassa käytettiin asiantuntijan ja fasilitaattorin rooleja. Asiantuntija tarkoittaa tarkan tiedon välittäjää (eksaktieksperetti) (Eräsaari, 2006, s. 30). Ryhmän vetäjänä asiantuntija on vahvasti työskentelyn sisältöön vaikuttava tekijä (Kantojärvi, 2012, s. 36). Fasilitaattori puolestaan on ryhmäprosessin valmistelija ja tukija sekä puolueeton osapuoli, joka auttaa ryhmää ideoinnissa, päätöksenteossa ja ongelmanratkaisussa osallistumatta itse varsinaisen sisällön tuottamiseen. Fasilitaattorin tehtävä on varmistaa prosessin eteneminen kohti tavoitetta, pitää kiinni aikataulusta, luoda työskentelylle positiivinen ilmapiiri sekä rohkaista ja tukea jokaisen osallistumista työskentelyyn. Lisäksi fasilitaattori vastaa tulosten dokumentoinnista. Fasilitoinnin peruseräperiaate on, että ryhmästä löytyy paras asiantuntijuus. Fasilitointi on ryhmälähtöistä, osallistujia osallistavaa työskentelyä. (Summa & Tuominen, 2009, s. 8–10.)

4 KEHITTÄMISTOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITE

4.1 Kehittämistoiminnan lähtökohdat

Kehittämishankkeemme työelämäyhteistyökumppani oli Kirkkonummen kunnan vanhuspalvelut. Idea etsivän työn hankkeesta tuli yhteistyökumppaniltamme. Kirkkonummella kunnan vanhuspalvelut osoitti kiinnostusta etsivän työn aloittamiseen Kirkkonummella, sillä paikkakunnalla ei ollut vielä etsivän vanhustyön tekijöitä eikä toimintamallia.

Vanhuspalvelulaki velvoittaa kunnat tekemään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa sekä kehittämään suunnitelmallisesti tarjoamiaan palveluja (L 980/2012 4 & 5 §). Kirkkonummella onkin olemassa eri toimijoista koostuva vanhustyön verkosto, joka kehittää ja toteuttaa vanhustyötä paikallisesti. Tämän verkoston ohjaaminen ja innostaminen etsivän vanhustyön pariin oli tämän yhteiskehittämishankkeen tähtäyspisteessä.

4.2 Kehittämistoiminnan tarkoitus ja tavoite

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli käynnistää etsivä vanhustyö Kirkkonummella. Käynnistäminen toteutettiin työpajatyöskentelyn avulla paikallisten vanhustyön toimijoiden kesken. Yhteistyökumppanimme oli työpajojen kokoonkutsuja ja puitteiden tarjoaja. Meidän tehtävämme oli kahtalainen: toimia ensimmäisessä työpajassa asiantuntijoina aihetta esitellen ja kahdessa viimeisessä työpajassa fasilitaattoreina toimien. Kehittämistoiminnan tavoite oli olemassa olevan yhteistyöverkoston ohjaaminen ja innostaminen etsivän vanhustyön pariin. Saavuttaaksemme tämän tavoitteen valmistelimme ajankohtaisen, selkeän ja perustellun esityksen etsivästä vanhustyöstä ja sen tarpeellisuudesta. Meidän kehittämistoimintamme rajoittui kolmeen työpajaan, joiden aikana tavoitteemme oli saada käyntiin etsivän vanhustyön kehittämisprosessi, jonka jälkeen luovutimme kunnalle vastuun etsivän vanhustyön jatkokehittämisestä vanhustyön verkoston kanssa. Työpajatyöskentelyn tavoitteena oli saada aikaan kahdesta kolmeen

yhdessä tuotettua ja arvioitua ideaa etsivän vanhustyön toimintamalliksi. Tätä opinnäytetyötä pidemmälle siintävä tavoite on etsivän vanhustyön toimintamallin löytäminen Kirkkonummelle. Pyrimme siis luomaan pohjatyön jatkokehittämiselle.

4.3 Kehittämistoiminnan toimintaympäristö

Kehittämistoiminnan toimintaympäristö oli Kirkkonummen vanhustyön verkosto. Etsivän vanhustyön käynnistäminen oli sektorit ylittävä yhteisprojekti. Muut yhteistyötahot olivat paikallinen suomenkielinen evankelis-luterilainen seurakunta, Suomen Punaisen ristin Kirkkonummi-Siuntio osasto sekä Kirkkonummen-Siuntion Sydänyhdistys ry. Nämä muodostavat muutaman tästä projektista pois jääneen toimijan kanssa vanhustyön verkoston. Vanhuspalvelulaki peräänkuuluttaa ikääntyneiden osallisuuden parantamista heitä koskevaan päätöksentekoon ja kehittämiseen (L 980/2012). Tässä kehittämishankkeessa tämä toteutui, koska verkostossa oli mukana ikääntyneitä.

4.3.1 Kirkkonummen kunnan vanhuspalvelut

Päyhteistyökumppanimme oli Kirkkonummen kunnan ikäihmisten palvelut. Kirkkonummen vanhuspalvelut, tai virallisesti Ikäihmisten palvelujen tulosalue, jakautuu kuuteen palvelukokonaisuuteen, ja sitä johtaa palvelujohtaja. Palvelukokonaisuudet ovat ikäihmisten yhteiset palvelut, kotihoito, kotona asumisen tuki ja palvelukeskukset Valkokulta, Palvelutalo ja Lehmuskartano (Kirkkonummen kunta, 2021). Työelämäyhteistyöhenkilöinä ovat ikäihmisten yhteisten palvelujen palvelupäällikkö Stiina Bergendahl ja tuutorimme rekry- ja opiskelijayhteyksistä vastaava Sanna Loiviola. Ikäihmisten yhteisten palvelujen kokonaisuuteen kuuluvat sosiaalityö, muistipoliklinikka, omaishoito (yli 65-vuotiaiden osalta), rekrytiimi, sijaispooli sekä seniorilinja (Kirkkonummen kunta, 2021).

4.3.2 Kirkkonummen suomalainen seurakunta

Kirkkonummen seurakunta kuuluu Espoon hiippakuntaan. Kirkkonummen suomalainen seurakunta yhdessä Kirkkonummen ruotsalaisen seurakunnan kanssa muodostavat Kirkkonummen seurakuntayhtymän. Seurakunta järjestää paljon erilaisia tapahtumia, tilaisuuksia ja toimintaa ympäri Kirkkonummea. (Kirkkonummen suomalainen seurakunta, i.a.-a.)

Tässä kehittämistoiminnassa oli mukana kolme suomalaisen seurakunnan diakoniatyöntekijää. Paikallinen diakoniatyö järjestää eri asiakasryhmille, kuten esimerkiksi perheille, läheisen menettäneille, kehitysvammaisille, mielenterveys- ja päihdeongelmien kanssa kamppaileville erityistoimintaa, avointa toimintaa, retkiä ja leirejä. Työtä tehdään yhteistyössä eri tahojen kanssa. Diakoniatyö järjestää ikäihmisille kolme kerhoa, jotka ovat keskustan Ellen-tilassa kokoontuva Iltarusko, Masalassa Varttuneet sekä Veikkolan Virkistyskerho. Niissä keskustellaan valitun teeman mukaisesti, kahvitellaan sekä vietetään aikaa yhdessä. Lisäksi keskustan alueella järjestetään päiväpiiriä. Seurakunta kutsuu myös tietyt ikäryhmät 70-vuotiaista alkaen yhteisiin syntymäpäiväjuhliin. (Kirkkonummen suomalainen seurakunta, i.a.-b.)

Diakoniatyö on mukana kunnan kriisityössä ja Kirkon henkisen huollon kriisivalmiusryhmässä. Avuntarvitsijalle tarjotaan henkistä ja hengellistä tukea ja apua. Myös taloudellista tukea ja ruoka-apua on mahdollista saada. Diakoniatyö pyrkii auttamaan avuntarvitsijaa kokonaisvaltaisesti. Diakoniatyöpäivystys palvelee myös ajanvarauksella kolmessa diakonian toimipisteessä eri puolilla Kirkkonummea. (Kirkkonummen suomalainen seurakunta, i.a.-c.)

4.3.3 Punaisen Ristin Kirkkonummi-Siuntio osasto

Suomen Punainen Risti (SPR) on yksi Suomen suurimmista kansalaisjärjestöistä. SPR auttaa niitä, jotka ovat kaikista heikoimmassa asemassa olevia, jotka ovat erilaisten kriisien keskellä, onnettomuuksissa tai vaikeissa elämänvaiheissa. Alun perin SPR perustettiin vastaamaan haavoittuneiden ja sairastuneiden sotilaiden hoitoa varten. Myöhemmin se on laajentanut toimintaansa kaikkien

heikoimmassa asemassa olevien auttamiseen niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. (Punainen Risti, i.a.-a.).

Punaisen Ristin toimintaa ohjaavat seitsemän peruseriaatetta: inhimillisuus, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus ja ykseys. Ne ovat myös keskeisessä asemassa yhteistyössä yritysten kanssa. Punainen Risti edistää muun muassa terveyttä, antaa tasapuolista ja puolueetonta apua katastrofi -ja kriisitilanteissa sekä opettaa kansalaisille ensiaputaitoja kurssien avulla. (Punainen risti, i.a.-b.)

Suomen Punaisen Ristillä on yhteinen osasto Kirkkonummen ja Siuntion alueella. Osasto tarjoaa saattoapua kauppa- ja lääkärikäynneillä. Lisäksi toimintamuotoina ovat muun muassa monikulttuurinen toiminta, psykososiaalisen tuen hälytysryhmä, kotimaan apu, keräystoiminta, ruoka-apu, ystävöiminta ja EA-toiminta. (Punainen Risti, i.a.-c)

5 KEHITTÄMISTOIMINNAN MENETELMÄT JA SUUNNITTELU

5.1 Kehittämistoiminnassa käytettävät menetelmät

Työpajatyöskentelyn alussa pyrimme virittäytymään työskentelyyn niin kutsutun *ice breakerin* avulla. Ice breaker, eli jäänmurtaja, on ideointiin aktivoiva alkulämmittely (Tevere, i.a.). Ekskursiotekniikat ovat tekniikoita, joilla otetaan etäisyyttä paikalla polkevaan ideointiin. Sana-assosiaatiossa ryhmän vetäjä kirjoittaa taululle sanan, minkä jälkeen ryhmäläiset kertovat, mitä sanasta tulee mieleen. Ryhmän ohjaaja kirjoittaa sanoja taululle ja yhdistää ryhmäläisten mieleen tulleita sanoja viivoin avainsanaan. Ideoinnin ollessa vilkkaimmillaan, vetäjä keskeyttää ideoinnin ja ohjaa ryhmän takaisin alkuperäisen aiheen pariin. Piirtäminen on toinen hyvä tapa saada luovuutta esiin. Ryhmän ensimmäinen jäsen alkaa piirtää jotakin ja seuraava jatkaa siitä, mihin ensimmäinen lopetti. Näin saadaan luova

piirustus, jonka avulla voidaan jatkaa ideointia ja ongelmanratkaisua. (Ojasalo ym., 2014 s. 170–171).

Aivoriihi on yksi luovan ongelmanratkaisun keskeisimmistä menetelmistä, joilla ryhmässä saadaan tuotettua ideoita. Aluksi määritetään ongelma ja päätetään mitä haluaan saada aikaiseksi. Seuraava vaihe on luopua turhista ennakkoluuloista sekä sopia yhteiset säännöt: ideoita ei tarvitse perustella eikä niitä saa kritisoida tai arvostella. Aivoriihessä heitellään vapaasti lennokkaita ja villedä ideoita ja kirjoitetaan ne ylös esimerkiksi taululle. Ideoihin palataan myöhemmin ja niitä aletaan karsia ja jäljelle jätetään vain parhaimmat ja toteuttamiskelpoiset ehdotukset. Aivoriihi-ryhmän vetäjän tehtävänä on kannustaa ryhmän jäseniä parantamaan omia ja muiden ideoita sekä yhdistelemään ehdotuksia parhaan mahdollisen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Aivoriihin tavoitteena on saada mahdollisimman monta ideaa ylös ja vasta sitten päättää, mikä on paras lähestymiskeino ongelman ratkaisemiseen. (Ojasalo ym., 2015, s. 160–162; Lavonen ym., i.a.)

3+-tekniikassa on tavoitteena löytää parhaat ideat arvioimalla yksittäisiä ehdotuksia eri näkökulmista. Kyseisessä menetelmässä jokaiselle esille tuodulle ehdotukselle mietitään vähintään kolme hyvää puolta. Vasta sen jälkeen keskitytään ehdotusten puutteisiin esittämällä miten-kysymyksiä, jotka nekin ovat luonteeltaan rakentavia ja pyrkivät näkemään ongelman ratkaistavana haasteena. Lopuksi vertaillaan mikä ideoista on toteutuskelpoisin ja toteutetaan se. (Ojasalo ym., 2015, s. 158.)

5.2 Kehittämistoiminnan suunnittelu

Kehittämishankkeemme suunnittelu tehtiin yhteistyössä kunnan vanhuspalvelujen kanssa. Ideointivaiheessa syksyllä 2021 tutustuimme yhdessä vanhuspalvelujen palvelupäällikön ja tuutorimme kanssa etsivään vanhustyöhön osallistumalla kahteen etsivän vanhustyön webinaariin. Pidimme syksyllä kaksi ideointipalaveria, joissa muotoilimme yhdessä kehittämistoiminnan idean. Alkukevään 2022 aikana suunnittelimme toteutusvaihetta läheisessä yhteistyössä yhteistyökumppanimme kanssa. Tämä tarkoitti, että jatkoimme syventymistä etsivään

vanhustyöhön, jäsensimme tietoa ja rakensimme tietopakettia. Lisäksi perehdyimme ja harjoittelimme ryhmän vetäjänä toimimista asiantuntijan ja fasilitaattorin roolissa sekä edellä kuvattuja kehittämismenetelmiä.

Suunnittelimme myös työpajojen palautetta ja kehittämisideoita varten palautekyselylomakkeen (Liite 1), jota käytettiin sähköiseen palautteen antoon. Valitsimme Google Formsin palautekyselyn toteutuslustoiksi. Lomakkeessa oli kahdeksan vastauskohtaa: ensin kuusi väittämää Likertin asteikon vastausmahdollisuudella, yksi avoin kysymys sekä vapaan palautteen osio. Likertin asteikko on järjestysasteikko, jonka avulla voidaan mitata henkilön kokemukseen perustuvaa mielipidettä, asennetta tai tyytyväisyyttä muun muassa liittyen hänen saamaansa palveluun tai kokemaansa terveyteen (Vilka, 2007, s. 45–46).

Syksyllä 2021 yhteistyökumppanimme oli jo alustavasti ilmoittanut vanhustyön verkostolle kehittämisprojektistamme. Virallinen verkoston kutsuminen tehtiin saatekirjeellä (Liite 2), jossa esittelimme itsemme, työpajatyöskentelyn aiheen ja tavoitteen sekä kutsuimme vanhustyön verkoston jäsenet osallistumaan työskentelyyn. Saatekirjeen lähettämisestä ja osallistujien kutumisesta vastasi yhteistyökumppanimme. Saatekirje lähetettiin maaliskuussa 2022.

Teamsissa toteutetut työpajat tallennettiin osallistujien suostumuksella. Myös toinen, lähityöskentelynä toteutunut yhteiskehittämisen työpaja, oli tarkoitus äänittää, mutta työpajan alun yllättävien tapahtumien takia äänitys unohdettiin laittaa päälle. Teams-tallenteita käytettiin työpajatyöskentelyprosessin arvioimisen ja kuvauksen apuna. Tallenteiden tekemisestä ja säilyttämisestä vastasi yhteistyökumppanimme. Tallenteet poistetaan opinnäytetyöprosessin päätyttyä.

Tietopaketti oli ensimmäisessä työpajassa esitettävä PowerPoint-esitys etsivästä vanhustyöstä (Liite 3). Tietopaketti oli kattava kuvaus etsivästä vanhustyöstä. Sen avulla tavoiteltiin ensinnäkin osallistujien ymmärryksen lisääntymistä etsivästä vanhustyöstä ja toiseksi sillä pyrittiin luomaan perusta innovatiiviselle yhteiskehittämistoiminnalle. Siinä kuvattiin mitä etsivä työ on, sen historia, sen erilaiset määritelmät, sen tarve, kohderyhmä ja tekijät sekä Suomessa käytettäviä etsivän työn toimintamalleja. Tietopaketin sisältö koostui ajantasaisesta ja

luotettavasta tiedosta. Tietopaketin esittämisen tueksi valmistelimme muistiinpanot, joita käytimme työpajoissa.

6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TOTEUTUS

Kehittämistoiminnan toteutusvaihe oli toukokuussa 2022. Sinä aikana toteutettiin kolme työpajaa, joista ensimmäinen ja kolmas toteutettiin etäyhteyksin Teams-alustalla, toinen lähityöskentelyä Kirkkonummen kunnantalon kokoustilassa. Työpajatyöskentelyn avulla pyrittiin etsivän työn käynnistämiseen seuraavanlaisen luovan ongelmanratkaisun prosessin avulla. Tässä kehittämisprosessissa toteutimme ainoastaan ongelmanratkaisun prosessin vaiheet 1 ja 2, eli selkeyttämisen ja ratkaisujen suunnittelun. Luovan ongelmanratkaisun prosessin 3. vaihe, eli toiminnan suunnitteluvaihe, rajautui jo opinnäytetyön ideavaiheessa tämän kehittämisprosessin ulkopuolelle. Varasimme kahden ensimmäisen prosessivaiheen läpikäymiseen kaksi työpajaa yhden lisätyöpajan optiolla, mikä toteutui prosessin aikana. Alla Taulukossa 1 on kuvattuna prosessin toteutusvaiheen eteneminen tavoitteineen, roolituksineen ja menetelmineen.

Työpaja	1. Orientaatiotyöpaja	2. Yhteiskehittämisen työpaja	3. Kokoava työpaja
Tavoite	<ul style="list-style-type: none"> • perusymmärryksen muodostus • tarpeen määrittely • pohjatyön tekeminen ideoinnille 	<ul style="list-style-type: none"> • ideointi • ”plussien” löytäminen ideoihin 	<ul style="list-style-type: none"> • ideoiden puutteiden löytäminen • ideoiden karsiminen lopullisiin • työskentelyn yhteenveto
Tekijöiden rooli	<ul style="list-style-type: none"> • asiantuntija 	<ul style="list-style-type: none"> • fasilitaattori 	<ul style="list-style-type: none"> • fasilitaattori
Menetelmä	<ul style="list-style-type: none"> • luennointi 	<ul style="list-style-type: none"> • aivoriihi • 3+-menetelmä 	<ul style="list-style-type: none"> • miten-kysymykset
Prosessin vaihe	Selkeyttäminen	Ratkaisujen suunnittelu: ideoiden tuottaminen	Ratkaisujen suunnittelu: ratkaisujen syventäminen

Taulukko 1. Työpajatyöskentelyprosessin kuvaus

6.1 Orientoiva työpaja

Ensimmäinen työpaja järjestettiin Teams-alustalla 3.5.2022 klo 14–16. Työpajan tavoitteena oli antaa perusymmärrys etsivästä vanhustyöstä, innostaa sen pariin sekä luoda perusta seuraavan työpajan ideointiin. Läsnä oli meidän lisäksi kymmenen vanhustyön verkoston jäsentä. Paikalla oli moniammatillinen ja monipuolisen työkokemuksen vanhustyöstä omaava joukko kunnan työntekijöitä, kirkon diakoniatyöntekijöitä sekä muutama vapaaehtoistoimija.

Kantojärvi (2012, s. 46–48) kuvaa aloittamisen ydinelementeiksi turvallisuuden, läsnäolon ja fokuksinnin, joilla hän tarkoittaa sellaisen ilmapiirin luomista, jossa osallistujat kokevat voivansa olla turvallisesti osallisia, kokonaisvaltaisesti läsnä ja keskittyneenä kyseisen työpajan tarkoitukseen, tavoitteisiin, pelisääntöihin, roolijakoon ja aikatauluun. Pyrimme heti alkuun pitämään tunnelman mahdollisimman lämpimänä. Alussa jokainen läsnäolija esitteli itsensä, eli kerroimme lyhyesti, keitä olemme, mitä teemme työksemme tai mahdollisesti minkä asiayhteyden kautta olemme päätyneet kyseiseen työpajaan.

Ennen luennoinnin aloittamista kuvasimme oman roolimme kehittämistoiminnan aikana: ensimmäisessä työpajassa olisimme asiantuntijoina esitelmöimässä etsivästä vanhustyöstä ja kahdessa viimeisessä olisimme fasilitaattoreina. Teimme osallistujille kuitenkin selväksi, ettemme tässäkään työpajassa pyri yksisuuntaiseen kommunikaatioon, vaan pajan aikana tavoittelemme yhteistä tiedon rakentamista. Toisin sanoen, vaikka meillä olikin tutkittua tietoa etsivästä vanhustyöstä, halusimme valjastaa osallistujien kokemuksen ja tietotaidon yhteisen ymmärryksen rakentamiseen. Heillä oli vahva asiantuntijuus vanhustyöstä ja paikallisen vanhustyön kentän tuntemus. Tähtäimessä oli työpaja, joka olisi koko osallistujajoukon yhteistuotos.

Aloitimme tietopaketin (Taulukko 2 ja Liite 3) esittämisen yleisestä suomalaisten ikääntyneiden tilaa kuvaavasta katsauksesta. Nostimme esiin ikääntyneiden määrän kasvun ja sen, että ikäihmiset ovat aiempia sukupolvia toimintakykyisempiä ja pitempään eläviä. Tämä tarkoittaa suurempaa palveluntarvetta ikääntyneille ja kysyy yhteiskunnalta lisäresursseja vanhustalouksiin. Lisäksi esitimme tilastotietoja ikääntyneiden haasteista, joista kävi ilmi, että moni suomalainen ikäihminen on pahoinvoiva. Kun olimme kuvanneet nämä haasteet, kysimme, miten vastataan riittävästi ja oikea-aikaisesti ikääntyneiden tarpeisiin. Pohdimme, voisiko etsivä vanhustyö olla yksi vastaus tähän tilanteeseen.

Toisessa diassa tarkastelimme lyhyesti etsivän vanhustyön historiaa alkaen kristillisestä etsivästä katutyöstä angloamerikkalaisessa kontekstissa ja etenimme aina etsivään päihde- ja nuoriso- ja lopulta vanhustyöhön. Kerroimme, että suomalaisen etsivän vanhustyön historia juontaa juurensa vuosituhatien alun Kuntaliiton ja STM:n kehittämishankkeeseen, jossa kehitettiin ehkäiseviä kotikäyntejä. Seuraavassa diassa tartuimme etsivän työn määrittämiseen. Tässä diassa kuvasimme etsivästä työstä käytettyjä termejä suomeksi ja englanniksi ja nostimme esiin erilaisia esitettyjä määritelmiä sille. Jatkoimme kuvausta, miten etsivällä työllä voidaan tarkoittaa asennetta, työmenetelmää taikka toimintamallia. Viimeiseksi kuvasimme kaksi eri tapaa jaotella etsivä työ työmenetelmänä.

Tähän saakka esitys eteni yksipuolisena esitelmöintinä, eikä keskustelua vielä syntynyt. Kyselimme alusta asti osallistujilta asiasta heränneitä ajatuksia ja tarjosimme kommentointimahdollisuuksia. Seuraavan dian aikana syvennyimme valaisemaan etsivää vanhustyötä. Tavoitteenamme oli konkretisoida, mitä etsivä vanhustyö on, keihin se kohdistuu ja minkälaisia elementtejä se pitää sisällään. Kuvasimme muun muassa, että se on haavoittuvassa asemassa olevien ikäihmistien etsimistä ja löytämistä, psykososiaalista tukea, rinnalla kulkemista, palvelujärjestelmän aukkojen paikkaamista, ratkaisuja etsivää ja verkostotyötä.

Seuraavaksi kerroimme mistä etsivän vanhustyön tarve nousee. Nostimme esiin yhteiskunnan infrastruktuurien ongelmia. Yhteiskunnan infrastruktuurien ongelmilla tarkoitimme haasteita, jotka ilmenevät sosiaalisessa, teknisessä ja tietoteknisessä infrastruktuurissa. Sosiaalisen infrastruktuurin ongelmista kuvasimme

muun muassa rakenteellisia ongelmia sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmässä, kuten palvelujärjestelmän pirstaleisuuden ja julkisten palvelujen kaventumisen viime vuosikymmenten aikana sekä järjestelmä- ja ongelmalähtöisyyden. Teknisen infrastruktuurin ongelmista avasimme fyysisen ympäristön haasteita, kuten kodin ja asuinympäristön esteellisyyttä ja laajemmin tarkasteltuna kulkuyhteyksien ja palvelujen läheisyyden puutetta. Tietoteknisen infrastruktuurin ongelmista avasimme digisyrjäytymisen. Tämän dian sisältö herätti runsasta keskustelua, kommentointia ja kehittämisideoita. Siirryimme seuraavaksi yksilöllisiin haasteisiin, jotka muodostavat tarvetta etsivälle työlle. Näitä olivat muun muassa erilaiset psyykkiset esteet ja rajoitteet, peli-, päihde-, mielenterveys- ja muistiongelmat, pienituloisuus ja yksinäisyyden ja toiseuden kokemukset. Tämä dia ei synnyttänyt keskustelua.

Seuraavana avasimme, miten etsivää vanhustyötä tehdään Suomessa. Olimme jaotelleet erilaisia toimintamalleja aiemmin esittelemämme jaottelutapojen mukaisesti. Esittelimme Hoksauta minut- yhteydenottokortin, Jalkautuvan työn ovelta ovelle, Lumipallomenetelmän, Juttelukammarin, Kuntajärjestöyhteistyön mallin, Seniori-Vamoksen etsivän työn toimintamallin ja Pilke-toiminnan. Tutustuimme Hoksauta minut -yhteydenottokorttiin katsomalla siitä ensin muutaman minuutin mittaisen esittelyvideon Youtubesta. Tämä toimintamalli oli joillekin diakoniatyöntekijöille tuttu, mutta muille vieras. Jatkoimme Jalkautuvan työn esittelyyn ja katsoimme myös siitä lyhyen esittelyvideon, kun olimme ensin käyneet läpi dian muistiinpanot. Seuraavaksi esittelimme Juttelukammarin – Tampereella kaupan yhteyteen kehitetyn avoimen kohtaamispaikan, joka tarjoaa osallisuuden kokemuksia ikäihmisille. Sitten siirryimme Kuntajärjestöyhteistyön mallin esittelyyn, joka on Helsingissä kehitetty monitoimijainen etsivän vanhustyön toimintamalli. Toiseksi viimeisenä esittelimme Seniori-Vamoksen kehittämän etsivän vanhustyön toimintamallin. Kävimme läpi toimintamallin etenemisprosessin asiakkaan näkökulmasta ja avasimme sen käytännön toteutusta Vuosaaren kontekstissa, jossa Seniori-Vamoksen työntekijät ja kotihoidon työntekijät pyrkivät löytämään etsivän vanhustyön asiakkaita yhdessä. Viimeisenä esittelimme Fingerroosin säätiön Pilke-toiminnan, joka on ryhmämuotoista etsivää työtä ikääntyneille päihteiden käyttäjille.

Toimintamallit kirvoittivat hyvää keskustelua ja ideointia. Kaikkia dioja emme käyneet läpi yhtä syvällisesti, mutta olimme koonneet niihin linkkejä esittelyvideoista, niiden kotisivuista ja muuta relevanttia tietoa, joihin heillä oli mahdollisuus tutustua jälkikäteen. Kerroimme jo esityksen aikana lähettävämme tietopaketin osallistujille pajan jälkeen, niin kuin teimmekin. Toimintamallien esittelyn jälkeen oli loppukommenttien, kiitosten ja palautteen annon aika. Tarjosimme mahdollisuutta antaa palautetta ja kehittämisideoita suullisesti ja sähköisellä palautekyselylomakkeella (Liite 2). Kehotimme kuulijoita vastaamaan heille lähetettyyn palautekyselylomakkeeseen, joilla keräsimme tietoja siitä, missä esityksessämme onnistuimme, ja missä voisimme parantaa.

Dian otsake	Dian tavoite
Etsivä vanhustyö – mitä, missä, miksi ja miten?	(Tämän dian ollessa esillä kuvattiin työskentelyn tavoitteet, roolit ja työskentelyn pelisäännöt)
Havaintoja ikääntyneiden tilasta	Vanhustyöhön johdattelu ajankohtaisilla ja yhteiskunnallisilla tilastoilla
Etsivästä työstä etsivään vanhustyöhön	Etsivän vanhustyön historian lyhyt kuvaus
Etsivän työn määritelmä	Etsivän työn määritelmän tarkastelu ja sanoittaminen
Etsivä työ on..	Etsivän vanhustyön käsitteen avaaminen ja konkretisoiminen
Etsivän työn tarve nousee..	Etsivän vanhustyön tarpeen perustelu yhteiskunnallisesta näkökulmasta
Tarve nousee myös..	Etsivän vanhustyön tarpeen perustelu yksilöllisestä näkökulmasta
Millaisia tuloksia etsivällä työllä?	Etsivän vanhustyön tulosten esittelyä
Etsivän työn toimintamalleja	Etsivän vanhustyön toimintamallien esittely ryhmiteltyinä
Hoksauta minut -yhteydenottokortti	Toimintamallin esittely
Jalkautuva työ ovelta ovelle -Kokevahanke/Siskot ja Simot ry.	Toimintamallin esittely
Lumipallomenetelmä	Toimintamallin esittely
Juttelukammari Tamperemissio ry./Kaiku-hanke	Toimintamallin esittely
Kuntajärjestöyhteistyön malli, Seniori-info, Hki	Toimintamallin esittely
Seniori-Vamos, Diakonissalaitos	Toimintamallin esittely
Pilke-toiminta, (Fingerroosin säätö)	Toimintamallin esittely

Kiitos osallistumisesta!	Työpajan yhteenveto ja palautteenannon ohjeistaminen
Lähteitä	

Taulukko 2. Tietopaketin kuvaus

Ensimmäisen työpajan jälkeen kävimme läpi saamaamme palautteen ja kehittämisideat, jotta voisi tehdä mahdollisia muutoksia toiseen työpajaan. Työpajan välisenä aikana viimeistelimme toisen työpajan PowerPoint-esityksen.

6.2 Yhteiskehittämisen työpaja

Toinen työpaja järjestettiin 18.5. klo 12.00–15.00 Kirkkonummen kunnantalon kokoustilassa. Kokoustilassa kokoontuimme suuren pöydän ympärille. Työpajassa hyödynsimme tilan videotykkiä ja valkokangasta, johon heijastimme tietokoneelle valmistamamme diaesityksen ja Google Jamboardille kerätyt ideat. Tässä pajassa oli läsnä meidän lisäksi seitsemän vanhustyön verkoston jäsentä. Tämän pajatyöskentelyn tarkoituksena oli etsivän vanhustyön ideointi- ja suunnittelu. Työpajan työskentelyä ohjasi kysymys: millaista etsivä vanhustyö voisi olla Kirkkonummella. Tavoitteenamme oli työpajatyöskentelyn päätteeksi rajata tuotetut ideat kahteen tai kolmeen toteuttamiskelpoisimpaan ideaan.

Aloitimme työpajan kertaamalla ensimmäisessä työpajassa läpi käytyjä asioita. Apuna käytimme PowerPoint-dioja (Liite 4), joihin oli tiivistetty oleellimmat seikat. Jatkoimme selventämällä osallistujille uudelleen meidän roolin muutoksen: tulisimme toimimaan loppuprojektin aikana puhtaasti fasilitaattoreina emme asiantuntijoina. Tämän jälkeen kuvasimme osallistujille kyseisen työpajan tavoitteen ja kuvailimme menetelmät, joiden avulla pyrimme kyseiseen lopputulokseen. Sitteen aloitimme alkulämmittelyn aivoriihtä varten. Nummi (2018, s. 206) suosittelee työskentelyn aloittamista dynaamisilla tehtävillä. Me käytimme kolmea erilaista lämmittelytehtävää. Ensimmäinen oli alliteraatioleikki, jossa pyysimme osallistujia kuvaamaan itseään etunimellä ja etunimen ensimmäisellä kirjaimella alkavalla, itseään kuvaavalla sanalla (esim. Jussi Joustava). Toisena aktivointitehtävänä käytimme vuosilukulappuja, eli jaoimme osallistujille paperilappuja, joihin oli

valmiiksi kirjoitettu eri vuosilukuja ja pyysimme heitä kertomaan kyseiseltä vuodelta heille merkittävän asian tai muiston. Kolmannessa ja viimeisessä lämmitteilytehtävässä halusimme johdatella osallistujien ajatuksia aihepiiriimme ja pyysimme heitä taiteilemaan heille jakamilleme papereille ohjeenamme ainoastaan ”mitä jokainen ikäihminen tarvitsee”. Aktivointi- ja lämmittelytehtävät onnistuivat ja osallistivat läsnäolijat hyvin. Jokainen oli aktiivisesti läsnä ja ilmapiiri oli lämmin, turvallinen ja työskentelyyn virittynyt. Aikaa kului suunnittelemaamme viittätoista minuuttia selvästi pidempi aika.

Ennen varsinaista ideointia kertosimme uudelleen aivoriihen periaatteet ja innostimme osallistujia luovaan ideointiin. Aivoriihi alkoi siis niin, että ensin osallistujat ideoivat viidestä kymmeneen minuuttia itsekseen kynän ja paperin kanssa ja sen jälkeen työtä oli tarkoitus jatkaa yhteisesti noin 15–20 minuuttia. Ideointi itsekseen sujui mallikkaasti ja osallistujat kirjoittivat ideoitaan paperille. Tämän jälkeen aloimme kerätä paperille kirjoitettuja ideoita ja kehoitimme vielä lisäkehittämään toisten ideoita. Kantojärvi (2012, s. 245) kuvaa yhdeksi fasilitaattorin sudenkuopaksi kirjurin blokkia, jolla tarkoitetaan sitä, että fasilitaattorin kirjoitusnopeus muodostuu pullonkaulaksi ideoinnissa. Tämä realisoitui työpajassamme: osallistujat olivat aktiivisia ideoidensa kertomisessa ja toisten ideoiden kommentoimisessa, mutta ideoiden kirjaaminen ajantasaisesti Jamboardiin ei onnistunut. Teimme siinä hetkessä tähän haasteeseen pikaratkaisuksi sellaisen muutoksen, että ideointia ohjaava fasilitaattori alkoi poimia ideoita ensin paperille ja ojensi sitten paperin Jamboardiin kirjaajalle, jotta ideat saatiin kaikkien näkyville valko-aululle. Tämä hidastutti ideointiprosessia aika tavalla. Lopulta saimme kaikkien osallistujien ideat poimittua ja kirjattua ylös. Ideoita kirjattiin ylös lopulta kaksikymmentäyksi kappaletta.

Seuraavaksi oli vuorossa ideoiden ryhmittely (Kuvio 2). Koska ideoita oli paljon ja jotkut niistä olivat samankaltaisia, pyrimme ennen arviointivaihetta jaottelemaan ideat omiin ryhmiin. Kantojärvi (2012, s. 36) painottaa, että sisältöneutraalius tarkoittaa myös neutraaliutta ryhmittelyn osalta. Koska olimme havainneet olevamme myöhässä sovitusta aikataulusta, ideointia ohjaava fasilitaattori otti kiireen tunnossaan osaa ryhmittelyyn. Fasilitaattorin ottaessa kantaa sisältöön on vaarana ryhmän tuottavuuden lasku (Kantojärvi, 2012, s. 38). On epävarmaa,

miten paljon ryhmän tuottavuus laski tässä tapauksessa. Ryhmittely saatiin kuitenkin tehtyä ja osallistujat olivat siinä pääroolissa. Ryhmittelyn lopuksi kaksikymmentäyksi alkuperäistä ideaa oli tiivistynyt kolmeksitoista ideaksi, joita seuraavaksi aloimme arvioida. Käytimme tähän 3+-tekniikkaa, eli jokaiselle kolmelletoista idealle keksittiin kolme ”plussaa”, eli myönteistä piirrettä. Tämä vaihe sujui hyvin, mutta vei aikaa arvioitua enemmän. Kello oli kuitenkin jo pitkälti yli 14 ja ounastelimme, ettemme kykenisi pääsemään työpajan alussa asetettuun tavoitteeseen, vaan ideoiden ongelmakohtien arviointi ja toteuttamiskelpoisimpien valinta jäisi viimeiseen työpajaan. Koska olimme jo saatekirjeessä jättäneet option kolmannelle työpajalle, ehdotimme, että jättäisimme arviointi- ja valintavaiheen viimeiseen työpajaan. Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Kuvio 2. Ideoinnin ja ryhmittelyn tulokset

Työpajan päätteeksi työskentely oli tuottanut kolmetoista ideaa ja jokaiseen kolme plussaa (Kuvio 3). Kaikki oli kirjattu ylös avainsanoilla Jamboardiin. Nämä tiedot lähetettiin pajan jälkeen osallistujille sähköpostilla. Työpajan päätteeksi

tarjosimme mahdollisuuden palautteen antoon suullisesti tai kyselylomakkeen täyttämällä joko paperilla tai sähköisesti.

Toimintamalli-idea	Plussat
Kartoittava puhelinsoitto	laaja kattavuus, kokemusta on ja se toimii, hyvä vastaanotto
Pop-up kauppakeskuksiin	nopea, täsmällinen, vuorovaikutuksellinen
Verkoston kartoitus ja koordinoitu yhteistyö	päällekkäisen työn välttäminen, moniammatillinen näkökulma, turhautumisen vähentäminen
Seniorineuvonta	huolenpito, kattava, matala kynnyks
Mainonta ja tiedotus	näkyvyys, laajuus, tietoisuus
Kerhotoiminta	säännöllinen meno, tutustuminen, sosiaalinen tuki
Ikisbussi	tavoittaa syrjässä olevia, liikkuva ystäväkammari, tulee ikääntyneen luo
Hoksauta minut -yhteydenotto-kortti	helppo käyttää, ilmainen toimitus, kenelle tahansa
Ystäväkammari	matala kynnyks, tiedon jakaminen, palveluneuvonta
Iltakoulu	Kirkkonummen esille nostaminen, muistutus erityispiirteistä, vaikuttamiskanava
Palvelupolun selkiyttäminen	työtä helpottavaa, vähentää luukuttamista, soitto
Ulkoilutapahtuma	tutustuminen, paikallinen, lähellä kotia, ulkoilma
Asukaspuisto	ylisukupolvisuus, valmis yhteistyö ja tilat

Kuvio 3. Ideat plussineen

6.3 Kokoava työpaja

Kolmas työpaja järjestettiin Teamsissa ke 25.5. klo 15:00-16:30. Edellisen työpajan päätteeksi olimme sopineet, että viimeinen paja pidettäisiin alkavan Helators-taivapaan takia suhteellisen lyhyenä. Työpajassa oli läsnä meidän lisäksi kahdeksan vanhustyön verkoston jäsentä. Tämän työpajan tavoite oli arvioida ja

karsia aivoriihessä tuotetut ideat kahteen tai kolmeen toteuttamiskelpoisimpaan. Tässä pajassa työpajatyöskentely ja yhteiskehittäminen tulivat osaltamme päätökseen ja jatkokehittämisen vastuu siirrettiin kunnan työntekijöille. Työpajaa varten olimme tehneet PowerPoint-esityksen (Liite 5, Huom. kyseinen esitys on valmis, työpajan jälkeen osallistujille lähetetty versio), johon olimme koonneet selkeämpään ja visuaalisempaan muotoon edellisessä työpajassa kootut ideat plus-sineen. Esityksessä jokainen idea oli avattu erikseen omalla sivullaan ja niihin oli tarkoitus kirjoittaa reaaliaikaisesti osallistujien esittämiä arvioita. Valitettavasti tekninen vika esti reaaliaikaisen kirjoittamisen, joten ideat kirjattiin paperille. Vika ei onneksi muodostunut työskentelyn esteeksi, vaan ainoastaan hidasteeksi.

Arvioinnissa käsiteltiin kaikki kolmetoista ideaa pohdiskellen haasteita ja puutteita, joita ideoissa heidän mielestään oli. Arviointimenetelmänä käytimme myönteisiä ja ratkaisuja etsiviä miten-kysymyksiä. Seuraavaksi esittelemme ideat ja niistä esiin nostetut ongelmakohdat: Kartoittavaan puhelinsoittoon esitettiin seuraavanlaisia huomioita. Kuka tekisi soittoja, ja millä ajalla? Millaiselle ryhmälle tai ikäryhmälle soittoja tehtäisiin? Miten vältettäisiin väliinpuotoajat? Olisiko palvelulla yläikärajaa? Toimisivatko soittot vapaaehtoisilla, ja jos kyllä, millaisen koulutuksen he saisivat työhön? Kuinka soittajia neuvotaan toimimaan tilanteissa, joissa esim. puhelun aikana ilmenee hälyttäviä tai huolestuttavia asioita? Kuinka palvelupolku rakentuisi, ja mitä soittoilla ylipäänsä haluttaisiin tarjota tai kartoittaa?

Pop-up kauppakeskuksiin synnytti myös runsaasti ajatuksia: Mitä tehdään ja kuka tekee? Millä ideologialla tai agendalla edetään? Kutsutaanko ihmisiä johonkin? Mikä on tavoite? Kuinka intymiteettisuoja toteutuu? Toimisiko tämä infona esimerkiksi muista palveluista? Verkoston kartoitus ja koordinoitu yhteistyö arviointiin seuraavasti: Miten kartoitetaan kaikki mahdolliset palvelut, sillä ne muuttuvat jatkuvasti? Kuinka tavoitetaan kaikki verkostojen kartoituksen piiriin kuuluvat? Lihooko lista loputtomiin – eli mihin vedetään raja, keitä kartoitetaan ja otetaan mukaan? Kuka ottaa vastuun tietojen päivittämisestä? Kuinka paljon aktiivisuutta ja resursseja vaaditaan? Onko tämä liian valtava kokonaisuus hallita niin, että palvelee asiaansa ja on kannattava?

Seniorineuvolan puutteet tuotiin esiin näin: Kuinka taataan palvelun moniammatillisuus niin, ettei palvelu keskity liian suppeasti vain esimerkiksi terveystarkistuksiin tai erilaisiin mittauksiin? Tarvitaanko terveydenhoitajaa vai voiko joku muukin ottaa vastaan ikääntyneitä?

Mainonta ja tiedotus herättivät myös paljon kysymyksiä: miten tämä toteutettaisiin? Kuka keräisi tiedot ja asiat jaettaviin materiaaleihin? Kuka koordinoisi toimintaa? Mistä rahoitus projektiin? Kuinka kaksikielisyys huomioitaisiin? Asukaspuistoidea kirvoitti seuraavat kysymykset: Kuinka alueen ikäihmiset tavoitettaisiin? Ketkä toteuttavat palvelua ja mitkä ovat sen tavoitteet? Millainen sisältö toiminnalla olisi ja millä ihmisiä houkuteltaisiin osallistumaan? Pitäisikö olla yhteisiä tempauksia? Kuinka tarjotaan erilaisille ihmisille samassa hetkessä kaikille mukavaa tekemistä tai toimintaa?

Kerhotoimintaidea synnytti paljon keskustelua ja kysymyksiä: Kuka vastaa säännöllisistä kuluista? Kuka pyörittää palvelua? Missä palvelu toteutettaisiin ja kuinka kaikki halukkaat pääsisivät paikalle esimerkiksi syrjäkyliltä? Millaista palvelua, olisiko mahdollisuutta ruokailla tai peseytyä? Kuinka usein järjestettäisiin? Mikä olisi toiminnan tarkoitus ja sisältö? Olisiko toiminnassa joitain asiakasryhmäkohdennuksia?

Ikisbussi-ideaan ensimmäinen kriittinen kysymys oli, mistä löytyisi tarkoitukseen sopiva bussi ja sille kuski? Lisäksi kysyttiin: miten tavoitetaan asukkaat syrjäseuduilla, kuinka heille markkinoidaan ja mainostetaan palvelua? Kuinka huomioida välimatkat, jos otetaan huomioon, että syrjäseuduilla talojen väliset välimatkat voivat olla todella pitkiä? Missä kokoontuminen Ikisbussille tapahtuisi? Olisiko toiminta nimenomaan kokoontumista tietylle paikalle yhdessä, eikä niinkään ovelta ovelle hakemista tai kohtaamista? Olisiko Ikisbussi toiminnallinen? Mistä rahoitus aloitukseen ja ylläpitoon? Millainen ajoneuvo olisi tähän tarkoitukseen ylipäänsä sopiva, isompi bussi tai esimerkiksi asuntoauto? Kuinka aikatauluista huolehditaan, jos pysähdyspaikkoja on enemmän kuin yksi?

Hoksauta minut -yhteydenottokortti nostatti seuraavat arvioivat kysymykset ja pohdinnat: jos kortti olisi jaettava, mitä kortissa oli? Osaako asiakas täyttää korttia

oikeilla, todellisilla ja paikkansapitävillä tiedoilla? Rajautuuko liikaa tietylle asiakasryhmälle, joka kykenee tällaisen kortin täyttämään oikein? Mikä olisi Hoksauta minut -yhteydenottokortin toimintamalli? Kuka siihen reagoisi ja miten? Jos kortit tulevat hieman huonoilla tiedoilla, esimerkiksi naapurin tekemänä huoli-ilmoituksen tyyppisenä, kuinka saadaan yhteys oikeaan henkilöön, josta ilmoitus on tehty?

Ystäväkammari-idea synnytti seuraavat kriittiset huomiot: mistä löydetään tilat ja missä kammari sijaitisi? Kuka pyörittäisi toimintaa? Kuka mainostaisi? Olisiko kuljetuksia kammarille? Kuinka löydettäisiin sopiva aika sille, että ystäväkammari on auki, jotta mahdollisimman moni innostuisi tulemaan paikalle? Kuinka ylipäänsä asiakkaat tavoitettaisiin? Iltakoululla tarkoitettiin toimintamallia, joka olisi suunnattu tuleville hyvinvointialueen päättäjille. Tätä ideaa tarkasteltiin kriittisesti näin: kuinka saada oleelliset asiat koottua niin perusteellisesti, että ne nousevat tarpeeksi esille? Kuinka saadaan ulkopaikkakuntalaiset – eli muut hyvinvointialueen asukkaat – kiinnostumaan Kirkkonummesta? Miten tasapuolisuus varmistetaan?

Palvelupolun selkeyttäminen oli toiseksi viimeinen idea, johon haettiin kriittisiä huomioita. Esiin nousivat seuraavat huomiot: kuka hallinnoi ja huolehtii palvelupolkujen selkeydestä? Kuka päivittää muuttuvia tietoja, esim. puhelinnumeroita tai osoitteita? Kuinka paljon resursseja tai henkilöstöä toiminta vaatii? Ulkoilutapahtuma puolestaan herätti seuraavat ajatukset: kuinka huomioidaan sääolosuhteiden vaihtelevuus? Kuinka tavoitetaan osallistujat? Kuinka mainostetaan palvelua? Onko kaikilla tasavertainen mahdollisuus ulkovaatteisiin, jotta osallistuminen on mukavaa?

Arviointivaihe sujui hyvin ja jokaiseen ideaan löytyi helposti ongelmakohtia, vaikkei niitä kaikkia esitettykään miten-kysymysten muodossa. Tästä huolimatta arviointi sujui positiivisessa ja ongelmia ratkovassa hengessä, eikä yhtään ideaa käsitelty kielteisesti. Päin vastoin esitettyihin kriittisiin huomioihin syntyi jopa ratkaisuehdotuksia.

Seuraavaksi oli vuorossa toteuttamiskelpoisimpien ideoiden löytäminen. Pyrimme tähän päämäärään antamalla jokaiselle osallistujalle puheenvuoron ja pyysimme heitä valitsemaan yhden tai kaksi heidän mielestään parasta ideaa. Näin jokaisella oli vielä mahdollisuus puntaroida ideoiden parhaita puolia. Jotkut esittivät kaksi suosikkiaan, toiset kolme. Kaikki mainitut ideat kirjattiin ylös. Lopulta puheenvuorokierros vei niin paljon aikaa, että se muodostui ääntenkeruiksi. Erillistä äänestystä ei ollut aikaa eikä tarvettakaan pitää. Hoksauta minut -yhteydenottokortti sekä kerhotoiminta saivat molemmat neljä ääntä ja ne nousivat näin osallistujien keskusteluissa toteuttamiskelpoisimmiksi ideoiksi. Myös palvelupolun selkiyttäminen ja pop-up kauppakeskuksiin saivat ääniä.

Työpajan loppukeskustelussa oli positiivinen ja innostunut kehittämisen tunnelma. Vaikka meidän osaltamme kehittämisprosessi tuli päätökseen, jatkokehittäminen jatkui loppukeskustelussa. Hoksauta minut -kortti oli selvästi innostanut ryhmää ja osallistujat alkoivat keskustella jatkokehittämisestä. Ensimmäisiä jatkoaskelia sen kehittämiseksi suunniteltiin. Lopuksi kiitimme osallistujia ja työelämäyhteistyökumppaniamme yhteistyöstä ja pyysimme palautetta viimeisestä työpajasta. Lupasimme lähettää viimeisen työpajan tuotoksen osallistujille. Opinnäytetyön valmistuttua lupasimme lähettää sen kehittämistoimintaan osallistuneille sekä tulla esittelemään sen työelämäyhteistyökumppanillemme.

6.4 Työpajojen palaute ja arviointi

Työpajojen tarkoituksena oli etsivän vanhustyön käynnistäminen Kirkkonummella. Tavoitteena oli kehittämisprosessi, joka etenisi kehittämistoiminnan selkeyttämisestä ratkaisujen ideointiin ja syventämiseen ja lopulta toteuttamiskelpoisimpien ideoiden löytämiseen. Tavoittelimme jättävämmekä verkostolle kahdesta kolmeen yhdessä kehitettyä ja valittua ideaa etsivän vanhustyön toimintamalliksi Kirkkonummella. Tällä mittapuulla työpajat toteuttivat tarkoituksensa ja myös tavoitteensa. Tästä viestivät myös saamamme palautteet.

Ensimmäisen työpajan tavoitteina olivat perusymmärryksen antaminen etsivästä työstä, sen tarpeen määrittäminen ja pohjatyon tekeminen ideoinnille. Saimme

kolmelta osallistujalta suullista palautetta, mikä kertoi onnistumisestamme näissä. Eräs suullisen palautteen antaja oli kokenut, että työpajan anti oli avartanut etsivää vanhustyötä upeasti ja koki, että ideointia on hyvä jatkaa tämän pajan jälkeen. Toinen suullisen palautteen antaja kuvasi esitystä onnistuneeksi ja ideointia synnyttäväksi. Kolmas kuvasi esitystä erittäin hyväksi. Työpajan aikana nousseissa kommentteissa esitystä arvostettiin selkeäksi ja hyväksi.

Sähköisesti palautetta antoi viisi osallistujaa. Palautekyselylomakkeessa olivat seuraavat väittämät: 1) työpaja oli mielestäni onnistunut kokonaisuus, 2) työpajan asia oli mielestäni helposti omaksuttavissa, 3) työpaja oli sopivan pituinen, 4) työpajassa käytetyt menetelmät olivat toimivia, 5) työpajaan oli helppo osallistua ja 6) työpaja oli mielestäni hyödyllinen. Lisäksi avoimella kysymyksellä kysyttiin, miten kehittäisit työpajaa ja viimeisenä annettiin vapaan palautteen mahdollisuus. Sähköinen palaute oli samansuuntaista kuin suullinen palaute (Taulukko 3). Työpajaa pidettiin vastaajien osalta onnistuneena, sopivan pituisena, helposti osallistuttavana, hyödyllisenä ja esitetty asia oli helposti omaksuttavissa. Menetelmien toimivuuteenkin oltiin melko tyytyväisiä, mutta siinä oli eniten parannettavaa.

Väittämät	Täysin eri mieltä (1)	Eri mieltä (2)	Ei samaa eikä eri mieltä (3)	Samaa mieltä (4)	Täysin samaa mieltä (5)
1. Työpaja oli mielestäni onnistunut kokonaisuus.				1	4
2. Työpajan asia oli mielestäni helposti omaksuttavissa.				1	4
3. Työpaja oli sopivan pituinen.				1	4
4. Työpajassa käytetyt menetelmät olivat toimivia,			1	1	3

5. Työpajaan oli helppo osallistua.				1	4
6. Työpaja oli mielestäni hyödyllinen.					5

Taulukko 3. Orientoivan työpajan sähköisen palautteen tuloksia

Kehittämisehdotuksina nostettiin esiin pienryhmätyöskentely, joka palautteen antajan mielestä olisi voinut auttaa keskustelua ja jakamista. Tämä olisi voinut olla toimiva ratkaisu ja tervetullut muutokset melko pitkään esitelmöintiin, sillä isossa ryhmässä osa ihmisistä saattaa jäädä sivuun tai ei välttämättä uskalla kertoa omia ajatuksiaan tai mielipiteitään avoimesti. Ylipäätään monipuolisempi kehittämismenetelmien käyttö olisi voinut elävöittää ja tehostaa yhteiskehittämistoimintaa tässä pajassa ja muissakin. Toisena kehittämisehdotuksena saimme konkreettisen pyynnön, että molempien asiantuntijoiden kamerat voisivat olla päällä.

Toisessa työpajassa suullinen palaute kertoi onnistuneesta pajatyöskentelystä siitä huolimatta, että työpaja oli melko pitkä eikä alkuperäistä tavoitetta saavutettu. Toisessa työpajassa kolme osallistujaa antoi palautetta sähköisellä kyselylomakkeella (Taulukko 4). Vapaassa palautteessa kiiteltiin hyvin onnistunutta osallistamista.

Väittämät	Täysin eri mieltä (1)	Eri mieltä (2)	Ei samaa eikä eri mieltä (3)	Samaa mieltä (4)	Täysin samaa mieltä (5)
1. Työpaja oli mielestäni onnistunut kokonaisuus.				1	2
2. Työpajan asia oli mielestäni helposti omaksuttavissa.					3
3. Työpaja oli sopivan pituinen.				2	1
4. Työpajassa käytetyt					3

menetelmät olivat toimivia,					
5. Työpajaan oli helppo osallistua.					3
6. Työpaja oli mielestäni hyödyllinen.					3

Taulukko 4. Yhteiskehittämisen työpajan sähköisen palautteen tuloksia

Toisen työpajan sähköisessä palautteessa tuotiin esiin, että asioiden työstämiselle kaivattiin lisää aikaa ja pohdinnoille vähemmän. Tämä oli hieno huomio. Vaikka toiseen pajaan olikin varattu työskentelyaikaa kolme tuntia, pitkän, noin tunnin kestävän aloituksen ja alkulämmittelyn jälkeen kaksi tuntia oli melko vähän ideointiin ja arviointiin. Varsinkin kun ottaa huomioon, että koolla oleva kehittäjäporukka oli idearikasta, pohdiskelevaa ja puheliasta väkeä. Lisäksi aiemmin kuvattu ”kirjurin blokki” hidasti osaltaan työskentelyä. Joka tapauksessa tämän pajan asioiden työstämisaikojen niukkuus toi selkeästi esille, kuinka tärkeää – ja samalla haastavaa – eri vaiheiden aikatauluttaminen on. Samalla paljastui meidän kokemattomuutemme fasilitaattoreina: kun ajatukset olivat vahvasti prosessin eteenpäin ohjaamisessa asetetun aikataulun puitteissa, oli haastavaa olla joustava ja reagoida herkästi ja tehdä tarvittaessa spontaaneja muutoksia työpajan edetessä.

Palautteessa pohdittiin vielä olisiko osallistujille voinut antaa työpajojen välille jonkinlaisia kehittämistehtäviä tai kotiläksyjä. Tämä oli mielenkiintoinen idea, joka toteutuessaan olisi voinut olla omiaan tehostamaan kehittämisprosessia. Toki se olisi vaatinut osallistujilta aikaresursseja tehdä kyseisiä tehtäviä. Tässä projektissa ainoiksi työpajojen välisiksi tehtäviksi osallistujille jäi palautteen antaminen ja halutessa edellisen työpajan materiaaliin syventyminen. Palautteessa nostettiin esiin myös, että ikäihmisten sosiaalipalvelujen ruohonjuuritason työntekijöiden läsnäoloa toivottiin työpajatyöskentelyyn. Yhden palautteen antajan mielestä työpaja olisi voinut olla pidempikin. Lisäksi palautteessa esitettiin kiitosta hienosta pajasta ja ohjaamisesta.

Kolmas työpaja oli työpajatyöskentelyn kokoava tapahtuma. Suullisessa palautteessa kiiteltiin onnistuneesta työpajasta. Palautekysely paljasti yksimielisen tyytyväisyyden viimeiseen pajaan (Taulukko 5). Avoimessa palautteessa ei esitetty kehittämisideoita, mikä ei ollut yllättävää, sillä kyseessä oli työpajatyöskentelyn päätös.

Väittämät	Täysin eri mieltä (1)	Eri mieltä (2)	Ei samaa eikä eri mieltä (3)	Samaa mieltä (4)	Täysin samaa mieltä (5)
Työpaja oli mielestäni onnistunut kokonaisuus.					3
Työpajan asia oli mielestäni helposti omaksettavissa.					3
Työpaja oli sopivan pituinen.					3
Työpajassa käytetyt menetelmät olivat toimivia,					3
Työpajaan oli helppo osallistua.					3
Työpaja oli mielestäni hyödyllinen.					3

Taulukko 5. Kokoavan työpajan sähköisen palautteen tuloksia

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että työpajoista saatu suullinen ja sähköinen palaute kertoivat onnistuneesta työpajatyöskentelystä, johon oltiin tyytyväisiä. Kehittämisideat toisaalta nostivat esiin hyviä kehityskohteita työpajatyöskentelyssä. Työskentelyprosessin aikana kävimme läpi palautteita ja pyrimme huomiomaan ne tulevissa työpajoissa. Isompia muutoksia, kuten esimerkiksi uusien menetelmien lisäämistä työpajoihin emme valitettavasti kyenneet toteuttamaan työpajatyöskentelyprosessin aikana omien haasteellisten aikataulujemme takia.

7 EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön eettisyyden peruslähtökohtia on se, että kaikki kehittäjät tietävät mitä ollaan kehittämässä ja millaisin tavoittein (Ojasalo ym., 2009, s. 48). Kehittämistoiminnassa otetaan myös huomioon kunkin osallistujan monipuoliset osallistumismahdollisuudet prosessin eri vaiheissa (Hyväri & Vuokila-Oikkonen, 2020). Käytännössä tämä tarkoitti osaltamme sitä, että olimme suunnitelleet työpajat tiiviissä yhteistyössä työelämäyhteistyökumppanin kanssa. Työpajatyöskentelyssä loimme tasavertaiset osallistumismahdollisuudet jokaiselle osallistujalle. Ensimmäisessä etätyöpajassa varmistettiin osallistujien digiosaamisen riittävyys ja erityisesti käytettävän etäalustan riittävyys ennen työskentelyä. Lähityöskentelyssä yhtäläistä osallistumista lisää tarkoituksenmukainen kehittämismenetelmän valinta ja käyttö (Hyväri & Vuokila-Oikkonen, 2020). Lähityöskentelyssä otettiin huomioon myös osallistujien turvallisuus vallitseva koronapandemia huomioiden. Työpajan suuressa kokoustilassa oli mahdollisuus pitää hyvät etäisyydet toisiin. Lisäksi kehittämisprosessin luotettavuus varmistetaan dokumentoimalla kehittämistoimintaa riittävästi ja tarkasti. Toki toisen työpajan aikana äänitys työpajasta jäi tekemättä, mikä osaltaan heikensi dokumentoinnin tasoa. Teamsissa pidettävät työpajat tallennettiin ja lähityöskentelyssä ideat kirjattiin Jamboardiin, jotta pystyimme arvioimaan kehittämistoimintaa. Tallenteista muodostui henkilörekisterejä, joihin saatiin suostumus jokaiselta osallistujalta. Tästä tiedotettiin osallistujia etukäteen saatekirjeessä.

Kehittämistoiminnassa kiinnitimme huomioita tiedon luotettavuuteen ja vastuullisuuteen. Oleellista oli myös riittävä perehtyminen aiheeseen (Näreaho ym. 2020). Orientoivassa työpajassa esitettävän etsivän työn esityksen osalta varmistimme, että tieto on ajantasaista, relevanttia ja se perustuu tieteellisiin, luotettaviin lähteisiin. Hankimme asiantuntijuutta syventymällä asianmukaisesti etsivään työhön, mutta myös kehittämismenetelmiin ja fasilitointiin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Kehittämistoiminnan tulosten arviointi

Tämä opinnäytetyöprosessi on ollut laaja ja sen onnistumiseen ovat vaikuttaneet monet tekijät. Seuraavaksi kuvaamme työmme tuloksia, arvioimme tavoitteiden ja työpajatyöskentelyn onnistumista, esittelemme jatkokehittämisaatuksia sekä tarkastelemme etsivää vanhustyötä diakoniatyön kentällä. Lopuksi esitämme arvioimme koko opinnäytetyöprosessista sekä kuvaamme sen aikana tapahtunutta ammatillista kehittymistä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteita olivat paikallisen vanhustyön verkoston innostaminen ja ohjaaminen etsivään vanhustyöhön, etsivän vanhustyön kehittämissprosessin käynnistäminen työpajatyöskentelyn avulla ja lopputuotoksena yhteiskehitetyt ideat etsivän vanhustyön toimintamalliksi Kirkkonummelle. Nämä tavoitteet pyrittiin saavuttamaan osallistavan kehittämisen työpajoissa. Jotta osallistava kehittäminen toteutuisi, päätimme toimia työpajatyöskentelyssä mahdollistajina. Ensimmäisessäkin työpajassa, jossa olimme asiantuntijaroolissa, tähtäsimme aidosti osallistavaan ja tasapuoliseen kehittämiseen, jossa työpajan sisältö rakentuisi jokaisen osallistujan mielipiteistä, ajatuksista ja kokemuksista. Kahdessa seuraavassa työpajassa pyrimme omaksumaan sisältöneutraalin fasilitaattorin roolin vahvistaaksemme osallistavan kehittämisen toteutumista. Onnistuimmeko saavuttamaan kyseiset tavoitteet ja toteutuiko työpajatyöskentely sillä tavalla kuin olimme suunnitelleet?

Aiemmin kuvaamamme palaute työpajoista ja viimeisen työpajan lopuksi löydetyt kaksi toimintamalli-idea puhuvat selkeää kieltä siitä, että asetetut tavoitteet tulivat saavutetuiksi. Tavoitteiden saavuttaminen ei kuitenkaan kerro kaikkea kehittämistoiminnan laadusta. Työpajatyöskentelyprosessin aikana saamamme arvokas palaute toi esiin joitakin työskentelyprosessin kehityskohtia, kuten esimerkiksi työskentelymenetelmien yksipuolisuuden ja aikataulutuksen haasteen. Heikensikö työskentelymenetelmien yksipuolisuus sitten osallistavan kehittämisen toteutumista, johon pyrimme? Mahdollisesti hieman. Ihmisinä olemme erilaisia

vuorovaikuttajia ja osallistujia, joten monipuolisemmat työskentelymenetelmät olisivat saattaneet tarjota kaivattuja välineitä ja tilanteita joillekin osallistujille osallistua kehittämiseen. Toisaalta saamamme palautteen mukaan osallistajat olivat kokeneet, että työpajoihin oli helppo osallistua.

Toinen merkittävä kysymys osallistavaan kehittämiseen liittyen on se, missä määrin onnistuimme osallistamaan oikeaa kohderyhmää? Osallistava kehittäminen oli alkuperäisesti ja Freiren esikuvan mukaan juuri ”pienen” ihmisen vaikuttamismahdollisuuksien laajentamista. Ja ovathan asiakasosallisuus ja asiakaskehittäminen olleet sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämishankkeiden keskiössä viime vuosikymmeninä (Häyhtiö, 2017, s. 7). Olisiko siis tässä kehittämistoiminnassa voitu osallistaa etsivän vanhustyön toiminnan kohderyhmää? Kysymykseen on vastattava ei, sillä ensinnäkin etsivää työtä ei ole aiemmin tehty Kirkkonummella ja näin ollen kohderyhmääkään ei ole saavutettu vielä. Toiseksi etsivän vanhustyön asiakkaat ovat lähtökohtaisesti vaikeasti löydettävissä ja osallistettavissa. Mielestämme voidaan todeta, että tässä kehittämistoiminnassa osallistava kehittäminen kohdistui kohderyhmä ja paikallinen tilanne huomioiden juuri oikeaan osallistujaryhmään. Ja kuten olemme todenneet, ikäihmisten näkökulma tuli kuitenkin esille, koska kehittämistyössä oli mukana ikääntyneitä.

Työpajojen onnistumista voidaan tarkastella myös aikataulutuksen valossa: oliko se liian tiukka ideoiden riittävälle työstämiselle? Jälkikäteen työpajoja arvioidessa nimittäin huomasimme, että ne olivat asiantuntijan ja fasilitaattorin näkökulmastamme katsottuna melko kiihkeätahtisesti eteneviä ja pohtimis- ja työstämisaikaa ei ollut paljoa. Yhtenä ratkaisuna tähän haasteeseen olisi voinut olla pidemmät tai useammat pajat, jolloin työskentelyn eteneminen olisi ollut verkkaisempaa ja syvällisempää. Toinen vaihtoehto olisi voinut olla alkujaan vieläkin rajatumpi kehittämistehtävä. Ehkä on kuitenkin todettava, että tämän opinnäytetyön laajuuteen ei olisi mahtunut pidemmät tai useammat pajat, eikä kapeampi kehittämistehtävä olisi ollut enää mielekäs kokonaisuus opinnäytetyöksi eikä se olisi palvelut työelämäyhteistyökumppaniakaan.

Työpajatyöskentelyssä syntyy muutakin kuin vain tavoiteltuja tuloksia. Millaisia positiivisia sivutuotteita prosessissamme syntyi? Mielestämme voitaisiin sanoa,

että yhteiskehittäminen kehittää myös kehittäjiä, eli tässä tapauksessa meidän lisäksi myös vanhustyön verkostoa. Kuten olemme aiemmin nostaneet esille, erään osallistujan havainto siitä, että aivoriiehejä ja kehittämispajoja pitäisi olla enemmän, on mainio esimerkki tällaisesta. Toisin sanoen, osallistuja havaitsi, että tällainen kehittäminen on toimivaa, mielekästä ja onnistunutta kyseistä menetelmää käyttämällä. Ja tällainen kehittäminen voi poikia tulevaisuudessa lisää hyvää. Tämä havainto ei siis suoranaisesti liittynyt etsivään vanhustyöhön, vaan ylipäättään kehittämiseen.

8.2 Jatkokehittäminen

Tämän kehittämistoiminnan ideointivaiheesta lähtien oli selvää, että etsivän vanhustyön kehittämistyö jää tietyllä tavoin kesken meidän vetämämme kehittämistoiminnan aikana. Yhdessä sovittiin, että vanhustyön verkosto kunnan johdolla jatkaa meidän tekemämme työn eteenpäin viemistä. Näihin kehittämistunnelmiin ja jatkoaskeleiden suunnittelemisiin kehittämistoiminta päättyikin.

Työpajatyötyöskentelyn päätteeksi verkostossa keskusteltiin Hoksauta minut -yhteydenottokorttitoimintamallin jatkoaskelista. Toinen opinnäytetyön tekijöistä suorittaa parhaillaan syksyllä 2022 harjoittelujaksoa Kirkkonummen kunnan ikäihmisten palveluissa. Syksyn alussa kunnan ja kirkon välillä oli keskusteltu kehittämisen jatkoaskelista. Muun muassa harjoittelun laajuus huomioon ottaen etsivän vanhustyön kehittämisprojektiksi päätettiin ottaa kuitenkin toinen toteuttamiskelpoisimmista ideoista, eli korttelikerhon kehittäminen Kirkkonummelle, joka on parhaillaan toteutumassa Kirkkonummen Masalassa.

Millaisia muita etsivän vanhustyön kehittämistoimenpiteitä voitaisiin tehdä Kirkkonummella? Palautteessa ilmaistiin tarve tuntea toisten toimijoiden palvelut paremmin. Tämä on tärkeä kehittämiskohde, sillä vahva kumppanuusverkosto on etsivän vanhustyön toimivuuden edellytys. Valli.ry:n erityissuunnittelija Päivi Tiitula kuvaa vanhustyön toimijoiden systemisen yhteistyön ja verkostojen rakentamisen yhdeksi tärkeimmäksi tekijäksi – ei pelkästään etsivän vanhustyön onnistumisen kannalta – vaan ylipäänsä sen kannalta, että suomalaiset ikäihmiset

saavat tulevaisuudessa tarvitsemiaan palveluja oikea-aikaisesti (Kujanpää, 2020). Systeeminen tarkoittaa järjestelmätasoisista (Sanastokeskus, i.a.-b). Voitaisiinko Kirkkonummella alkaa syventämään ja laajentamaan vanhustyön verkoston yhteistyötä kohti systeemistä verkostotyötä? Voitaisiinko eri sektoreiden toimijoiden kanssa rakentaa yhteisiä palvelupolkuja ikäihmisille? Kun ajatellaan vaikeasti löydettävää, tarvitsevaa ikäihmistä, olisi hienoa, että ne harvat kontaktit palvelujärjestelmään olisivat hetkiä, jolloin kaikki hänen tarvitsemansa apu olisi hänelle tarjolla. Tämä tietysti edellyttäisi, että eri toimijoiden välillä vallitsisi aito keskinäinen luottamus ja arvostus ja toisten tarjoamat tuki- ja palvelumuodot täytyisi tuntea hyvin. Lisäksi tehtävänjaosta ja verkostotyön koordinoinnista tulisi sopia. On selvää, että systeemisen verkostoyhteistyön rakentaminen vaatisi tiivistä ja pitkää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Uskomme, että pitkällä aikavälillä tämä ensinnäkin vahvistaisi vanhustyön verkostoa, mutta ennen kaikkea tehostaisi paikallista vanhustyötä ja saattaisi tarvitsevia ikäihmisiä oikea-aikaisemmin palvelujen piiriin.

8.3 Etsivä vanhustyö diakoniatyössä

Kirkkonummen seurakunnan diakoniatyöntekijät olivat tässä kehittämissuoritteissa vanhustyön verkoston aktiivisia kehittäjiä. Paikallinen yhteistyö Kirkkonummella seurakunnan, kunnan ja muiden toimijoiden välillä toimii hienosti. Seurakunnan diakoneja ei tarvinnut vakuutella etsivän työn tärkeydestä, sillä se on luonteva osa diakoniatyötä. Kirkkojärjestyksen neljännen luvun 3. § kuvaa, että diakonia tulee kohdistaa niihin, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (L 1055/1993). Tällainen diakonian tarkoituksen kuvaus käy yksiin etsivän vanhustyön tarkoituksen kanssa. Lisäksi kirkon vallitseva tulkinta diakoniatyön määritelmästä on, että se on vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaista auttamista (Kuusimäki, 2012, s. 8). Ikäihmisen kohtaaminen ja auttaminen kokonaisvaltaisesti on oleellinen osa myös etsivää vanhustyötä.

Ei olekaan ihme, että kirkon diakoniatyö ja diakonissalaitokset ovat olleet mukana etsivän vanhustyön kehittämissä alusta alkaen. Helsingin Diakonissalaitos on Seniori-Vamos-hankkeissaan kehittänyt yhteistyössä eri sektorien toimijoiden

kanssa kymmenen vuoden kehittämistyön tuloksena mielestämme parhaimman ja selkeimmän toimintamallin etsivään vanhustyöhön. Lisäksi Kirkkopalvelujen ja Oulun Diakonissalaitoksen säätiön Ikäarvokas-hankkeessa vuosina 2014–2016 kehitettiin useita etsivän ja osallistavan vanhustyön toimintamalleja, joista aiemmin olemme esitelleet jo laajasti Suomessa käytettävän Hoksauta minut -yhteydenottokortin (Myllymäki & Huuhka, 2017, s. 4). IkäArvokas-hanke jatkui 27 paikkakunnalla vuosina 2018–2021, jolloin aiemmin kehitettyjä toimintamalleja jalostettiin monitoimijaisesti eteenpäin (Kirkkopalvelut, i.a.). Mielestämme voitaisiin sanoa, että kirkon diakoniatyö on etsivän vanhustyön verkostoissa kautta maan merkittävänä tekijänä viemässä kyseistä vanhustyön muotoa eteenpäin. Diakoniatyön asiantuntijuus on arvokasta valuuttaa vanhustyössä.

8.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessimme lähti käyntiin syksyllä 2021. Halusimme molemmat tehdä kehittämispainotteisen opinnäytetyön, josta olisi käytännön hyötyä vanhustyössä. Etsivän vanhustyön tarpeellisuus ja tärkeys vakuuttivat meidät, minkä jälkeen kehittämistoimintaan oli helppoa sitoutua. Etsivä vanhustyö ei kuitenkaan ole opinnäytetyön aiheena helpoin mahdollinen. Useat Pro Gradut, opinnäytetyöt ja artikkelit ovat tuoneet esiin, että sekä etsivän työn että etsivän vanhustyön hahmottaminen ja määrittäminen on vaikeaa jopa sosiaalityön ammattilaisille (mm. Mäkelä, 2021, s. 25; Partti, 2017, s. 17; Mertaniemi, 2016, s. 37; Pietilä & Saarenheimo, 2018, s. 574). Puuronen (2014, s. 22) kertoo ruotsalaisen sosiaalityön tutkijan Björn Anderssonin todenneen, että suurin osa etsivästä työstä kirjoittavista henkilöistä jättää käsitteen määrittelemättä. Tästä huolimatta halusimme tarttua tehtävään ja pyrkiä jäsentämään kokonais käsitystä etsivästä vanhustyöstä, ja sen jälkeen rakentaa työpajoihin helposti omaksuttavissa olevaa, luotettavaa tietoa aiheesta. Palautteen perusteella tässä onnistuttiin.

Alkukevään 2022 aikana suunnitteluvaiheessa jouduimme kirimään työtahtiamme saavuttaaksemme asetetut tavoitteet. Teoriatiedon kerääminen ja rakentaminen, ryhmän vetäjän rooleihin perehtyminen ja harjoittelu, menetelmiin syventyminen ja sopivien menetelmien löytäminen sekä lupa-asioiden

järjestäminen ja monet muut tehtävät tekivät tämän vaiheen melko haastavaksi. Jälkikäteen ajateltuna näihin olisi voinut varata vieläkin enemmän aikaa ja jaksottaa paremmin kullekin tehtävälle oma aikansa. Toukokuun toteuttamisvaihetta olemme jo arvioineet edellä melko laajasti. Käsikirjoitus vaihe on ollut ammatillisesti ajateltuna rikastuttavaa aikaa. Työpajojen läpikäynti uudelleen tallenteista ja toisen työpajan muistiinpanoista sekä palautteiden analysointi ovat kirkastaneet prosessia hienosti. Tämä on tuonut esiin onnistumiset ja kehityskohteet. Koko prosessin aikana yhteistyömme Kirkkonummen ikäihmisten palvelujen kanssa on sujunut hienosti. Yhteistyökumppanimme ovat olleet rohkaisevia ja kehittämistoimintaa tukevia alusta lähtien.

8.5 Ammatillinen kehittyminen

Tämä opinnäytetyö on kehittänyt ja vahvistanut meidän kompetenssejamme tulevina sosionomi-diakoneina. Sosionomin kompetenssit ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittäminen ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. Diakonien kompetensseihin puolestaan sisältyy hengellisen työn osaaminen, diakonisen asiakastyön osaaminen, kirkon organisaation tunteminen ja yhteistyötaidot sekä yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen. (Diak, i.a.) Tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen alueella olemme onnistuneet ”valamaan arvokkaita peruskiviä”, joiden päälle voimme tulevaisuudessa rakentaa vieläkin kovempaa asiantuntijuutta. Tällä tarkoitamme muun muassa kumppanuuslähtöisen kehittämisen, verkostotyön, tiedon tuottamisen ja kehittämismenetelmien soveltamisen kokemuksia ja niistä saatua oppia. Etsivä vanhustyö on vienyt meidät huono-osaisuuden ja haavoittuvassa asemassa olevien ikääntyneiden todellisuuden todistajiksi, ja samalla kasvattanut meidän kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista sekä sosiaalialan eettistä osaamista. Olemme muun muassa oppineet analysoimaan huono-osaisuutta luovia rakenteita. Työyhteisö- ja johtamisosaamista ovat kartuttaneet asiantuntijan ja fasilitaattorin roolin opettelu ja toteutus työpajatyöskentelyssä. Moniammatillinen ja monitoimijainen verkostotyö on myös kysynyt hyvää yhteisöllistä ja yhteiskunnallista osaamista, jota olemme

harjaannuttaneet koko prosessin aikana. Kehittämiprosessissa sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen on ollut oleellisen tärkeässä roolissa työskennellessämme erilaisten palvelujen tuottajien kanssa. Kokonaisuudessaan opinnäyte-työprosessi on vahvistanut laaja-alaisesti eri kompetenssejamme.

LÄHTEET

- Aaltio, A. (2021). *Valoa vaikuttavuuteen – MEK Kiinnekohtia Vantaa*.
[https://www.socca.fi/files/9426/Valoa vaikuttavuuteen -Gero-metro Julkinettiin.pdf](https://www.socca.fi/files/9426/Valoa_vaikuttavuuteen_-_Gero-metro_Julkinettiin.pdf)
- Aalto, S., Mäkelä, A., Pohjalainen, S., Roti, J., & Sutinen, H. (2020). *Etsivän työn toimintamalli vaikuttavaan verkostotyöhön*. <https://evermade-hdl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2020/10/21103845/Etsivan-vanhustyon-toimintamalli-vaikuttavaan-verkostotyohon-1.pdf>
- Diak. (i.a.). *Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), diakoniatyö*. Saatavilla 17.9.2022 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyo/>
- Eräsaari, R. (2006). Objektiivisuus, asiantuntijat ja instituutiot. Teoksessa J. Parviainen (toim.) *Kollektiivinen asiantuntijuus* (s. 19–54). Tampere University Press.
- EuroHealthNet. (i.a.). Social Infrastructure. *Health Inequality Portal*. Saatavilla 29.8.2022 <https://health-inequalities.eu/glossary/social-infrastructure/>
- European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction, (1999). *Outreach Work Among Drug Users in Europe*. https://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_93520_EN_Insight2.pdf
- Haukijärvi, N., Kangas, A., Knuutila, H., Leino-Richert, E., & Teirasvuo, N. (2014). *Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen*. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522165107.pdf>
- Häyhtiö, T. (2017). *Osallisuutta sote-palveluihin palvelumuotoilemalla?* (Kunnallisan alan kehittämissäätöön julkaisu 4.) https://diakle.diak.fi/pluginfile.php/318652/mod_lesson/page_contents/6292/osallisuutta-sote-palveluihin-palvelumuotoilemalla-004-1%20%283%29.pdf
- Ikäinstituutti. (i.a.-a). *Juttelukammarissa tavataan kaupassa käydessä*. Saatavilla 30.8.2022

- https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2021/10/LT_Juttelukammarissa-tavataan-kaupassa-kaydessa.pdf
- Ikäinstituutti. (i.a.-b). *Jalkautuva työ ovelta ovelle*. https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2021/10/LT_Jalkautuva-tyo-ovelta-ovelle.pdf
- Infrastructure Australia (2019). *An assessment of Australia's Future Infrastructure Needs. The Australian Infrastructure Audit 2019*.
https://www.infrastructureaustralia.gov.au/sites/default/files/2020-10/Audit%202019_Full%20pdf_Updates%20September%202020.pdf
- Kantojärvi, P. (2012). *Fasilitointi luo uutta – menesty ryhmän vetäjänä*. Talentum.
- Keskitalo, E. (2015). Osallistava tutkimus ja kehittäminen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen TKI-toiminnan viitekehyksenä. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, M. Kolkka, & P. Vuokila-Oikonen (toim.), *Osallisuutta, oppimista ja arviointia: Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2015* (s. 191–206).
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87751/DiakB%2060_vuosikirja1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Keskitalo, E. (2020). Osallistavan tutkimuksen ja kehittämisen teoreettisia ja menetelmällisiä lähtökohtia. Teoksessa J. Helminen (toim.), *Näkökulmia osallistavaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan: Diakonia ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 5* (s. 21–35). https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333626/DIAK_Ty%c3%b6el%c3%a4m%c3%a4_18_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kimpimäki, H. (2000). *Tietoteknisen infrastruktuurin suunnittelu – infrastruktuuririskien näkökulma* [Pro Gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2000834374>
- Kinnunen, S. (2018). Osaksi yhteisöjä kehittämällä – aikuissosiaalityön uusi suunta. Teoksessa H. Kostilainen & A. Nieminen (toim.) *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia* (s. 177–199). (Diak Työelämä 13) Diakonia Ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Ty-oelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Kirkkonummen kunta. (2021). *Perusturvapalvelujen organisaatiouudistus 11.2.2021*. [Julkaisematon asiakirja]

Kirkkonummen suomalainen seurakunta. (i.a.-a). *Kirkkonummen suomalainen seurakunta*. Saatavilla 12.9.2022 <https://www.kirkkonummenseurakunnat.fi/info-ja-asiointi/perustiedot>

Kirkkonummen suomalainen seurakunta. (i.a.-b). *Apua ja tukea tarvitseville*. Saatavilla 12.9.2022 <https://www.kirkkonummenseurakunnat.fi/tule-mukaan/diakoninen-perhetyo>

Kirkkonummen suomalainen seurakunta. (i.a.-c). *Kriisityö*. Saatavilla 12.9. 2022 <https://www.kirkkonummenseurakunnat.fi/tule-mukaan/diakoninen-perhetyo/kriisityo>

Kirkkopalvelut (i.a.). *Tule mukaan löytävän vanhustyön IkäArvokas-verkostoon!*. Saatavilla 18.10.2022 <https://www.kirkkopalvelut.fi/hyvinvointi/ikaarvokas/>

Kujanpää, I. (2020). Mitä on etsivä vanhustyö? [audio: podcast-jakso]. Sarjassa *Senioripuhetta*. Spotify.

Kuusimäki, K. (2012). Diakonia kirkon perustehtävänä. Teoksessa R. Gothóni, R. Helosvuori, K. Kuusimäki, K. Puuska (toim.) *Kantakaa toistenne taakkoja: Diakoniatyön perusteet ja käytäntö* (s. 8–39).

L 1055/1993. Kirkkojärjestys 8.11.1993. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>

L 932/2014. Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>

Mikkonen, M., Kauppinen, J., Huovinen, M., & Aalto, E. (toim.). (2007). *Etsivä työ. Euroopan syrjäytyneiden parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin*. Saatavilla 7.3.2022 https://tiedostot.aklinikkasaatio.fi/etsiva_työ_euroopan_syrjaytyneiden_vaestonosien_parissa.pdf

Myllymäki, E., & Huuhka, E. (toim.). (2017). *Etsivän ja osallistavan vanhustyön toimintamalleja – Hoksauta minut*. <https://kirkkopalvelut.fi/wp-content/uploads/2018/04/hoksautaminutikarvokaskevytneitsivuit-tain2017.pdf>

- Mäkelä, A. (2021). *Etsivän vanhustyön paikantuminen osaksi vanhusten hoivaa ja palveluja – palvelukatveita paikkaamassa ja järjestelmää tulkkauksessa* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto].
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/125280/M%C3%A4kel%C3%A4Anna.pdf?sequence=2>
- Nummi, P. (2018). *Fasilitoivan johtamisen käsikirja – 9 avainhetkeä*. Alma Talent.
- Näreaho, S., Kettunen, J., Kärki, A., & Päällysaho, S. (2020). *Vastuullinen opinäytetyö – Ammattikorkeakoulujen oppinäytetöiden eettiset suositukset*. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/Arenen%20ONT%20eettiset%20ohjeet%20esitysmateriaali%202020.pdf?t=1578486373>
- Ojasalo, K., Moilanen, T., & Ritalahti, J. (2015). *Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan* (3.–4. painos). Sanoma Pro Oy.
- Partti, K. (2017). *Vanhusten etsivä sosiaalityö – kyselytutkimus ikääntyvien syrjäytymisen tunnistamisesta ja työmenetelmien kohdentumisesta* [Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/19015/urn_nbn_fi_uef-20171270.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pietilä, M., & Saarenheimo, M. (2018). Löydettynä. Etsivä vanhustyö ja ikäihmistien psykososiaalinen hyvinvointi. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83(5–6), 573–580. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019040811356>
- Punainen Risti. (i.a.-a) *Tarina ajatuksesta – Story of an Idea (Finnish Subtitles)* [video]. <https://rednet.punainenristi.fi/frc-tarina/#b1953ec3-65fe-4ea6-9e2a-227d7e2367ca>
- Punainen Risti. (i.a.-b). *Eettinen vastuullinen Punainen Risti*. <https://www.punainenristi.fi/tyomme/eettinen-ja-vastuullinen-punainen-risti/>
- Punainen Risti. (i.a.-c). *Kirkkonummi-Siuntio*. <https://rednet.punainenristi.fi/kirkkonummi>
- Puuronen, A. (2014). *Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä*. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etsivan_katse.pdf

- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T., & Kinos, S. (2017). *Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa*. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>
- Sanastokeskus ry. (i.a.-a). Infrastrukturi. *TEPA-termipankki*. Saatavilla 26.8.2022 <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/infrastrukturi>
- Sanastokeskus ry. (i.a.-b) Systeminen. *TEPA-termipankki*. Saatavilla 18.10.2022 <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/systeminen>
- Siberg, T. (toimittaja). (elokuu 2021) Etsivä työ - katson elämää sinun silmilläsi. [Audio, podcast-jakso]. Sarjassa *Hyvän tekeminen lisääntyy Vantaalla*. Spotify. <https://open.spotify.com/episode/3kuwjlYh1r0epIG-Vrvt9Ek?si=G8OuJWwtSAqti87FZhUlyA&nd=1>
- Sininauhaliitto ry. (i.a.). *Pilke-toiminta*. Saatavilla 30.8.2022 <https://www.ikaantyneidenpaihdeyto.fi/pilke/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö, (2020). *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162455/STM_2020_29_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Summa, T., & Tuominen, K. (2009). *Fasilitaattorin käsikirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn*. <https://globaalikasvatus.fi/wp-content/uploads/sites/6/2021/08/fasilitaattorin-tyokirja-menetelmia-sujuvaan-ryhmatyoskentelyyn.pdf>
- Tevere (i.a.) *Virittäytyminen ja jäänmurtaajat*. Saatavilla 9.3.2022 <https://tevere.fi/virittaytyminen-ja-jaanmurtaajat/>
- Tilastokeskus (2018). *Liitetaulukko 1. Väestö ikäryhmittäin koko maa 1900 - 2070 (vuodet 2020-2070: ennuste) Korjattu 18.12.2018*. http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tau_001_fi.html
- Tuulaniemi, J. (2011). *Palvelumuotoilu*. Talentum.
- Vaarama, M., & Jylhä, M. (2020). Syrjintä pois ja palvelut kuntoon – kohti tietoon perustuvaa ikääntymispolitiikkaa. *Gerontologia*, 34(4), 317–322. <https://journal.fi/gerontologia/article/view/99632>
- Valli ry. (2021). *Kunta-järjestöyhteistyö ikääntyneiden tueksi -toimintamallin esittely* [video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=mQMvmwUGJ1E&ab_channel=VALLIry

- Valli ry. (i.a.) *Askeleet etsivään työhön*. https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2020/02/Julkaisut_Navigaatiokortit2.pdf
- Vilkkä, H. (2007). *Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet*. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-jamittaa_2007.pdf?sequence=1
- Yrjölä, T., & Vuori, L. (2017). *Infrajärjestelmien yhteistyö haja-asutusalueilla*. <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/infrajarjestelmien-yhteistyö-haja-asutusalueella.html>

Työpajassa käytetyt menetelmät olivat toimivia

	1	2	3	4	5	
täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	täysin samaa mieltä

Työpajaan oli helppo osallistua

	1	2	3	4	5	
täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	täysin samaa mieltä

Työpaja oli mielestäni hyödyllinen *

	1	2	3	4	5	
täysin eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	täysin samaa mieltä

Miten kehittäisit työpajaa? *

Oma vastauksesi

Vapaa palaute

LIITE 2. Saatekirje

SAATEKIRJE

Hyvä vanhustyön tekijä!

Olemme Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat Jouni Laaksamo ja Vadim Ussatov. Teemme kehittämispainotteisen opinnäytetyömme yhteistyössä Kirkkonummen kunnan ikäihmisten palvelujen kanssa. Yhteishenkilönämme toimii ikäihmisten palveluista palvelupäällikkö Stiina Bergendahl ja tuutorinamme Sanna Loiviola. Opinnäytetyö on työpajatyöskentelynä toteutuva yhteiskehittämisprojekti, jonka aiheena on etsivän vanhustyön käynnistäminen Kirkkonummella.

Haluamme kutsua teidät mukaan etsivän vanhustyön työpajoihin toukokuussa. Ensimmäinen työpaja järjestetään etäyhteydellä Teamsissa ti 5.3. klo 14.00–16.00. Tämän pajan aikana syvennymme etsivään työhön ja kuvaamme mitä se on, miten sitä tehdään ja miksi, kuka sitä tekee ja millaisia toimintamalleja Suomessa käytetään. Toinen työpaja järjestetään ke 18.5. Kirkkonummen perhekeskuksen (täytätkö Stiina palaverihuoneen tiedot?) osoitteessa Asematie 3 B klo 12.00–15.00. Toisen työpajan aikana suuntaudumme ideoimaan millaista etsivä vanhustyö voisi olla Kirkkonummella. Työpajan tavoitteena on löytää ja rajata ideoita etsivän työn toimintamalliksi. Jos ideointi ja arviointi jäävät kesken toisessa työpajassa, järjestetään kolmas työpaja 25.5. etätapaamisena Teamsissa.

Työpajatyöskentelyn palautetta, arviointia ja kehittämistä varten toivomme teidän täyttävän työpajojen lopuksi palautekyselyn, joka on mahdollista tehdä sähköisesti etätyöpajoissa ja lähityöpajassa myös paperisena. Suunnitelmissamme on tallentaa etäyhteyksin pidettävät palaverit opinnäytetyöprosessin arviointia varten. Kyseiset tallenteet muodostaisivat henkilörekisterin, joten pyydämme suostumustanne tallentaa etätyöpajatyöskentelyn. Kyseisiä tallenteita käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain opinnäytetyöprosessissa, jonka jälkeen tiedot poistetaan.

Opinnäytetyön toukokuisen toteutuksen jälkeen kirjoitamme työskentelystä raportin, joka julkaistaan loppusyksystä 2022. Raportti toimitetaan osallistujille julkaisun jälkeen.

Ystävällisin terveisin, Jouni Laaksamo & Vadim Ussatov

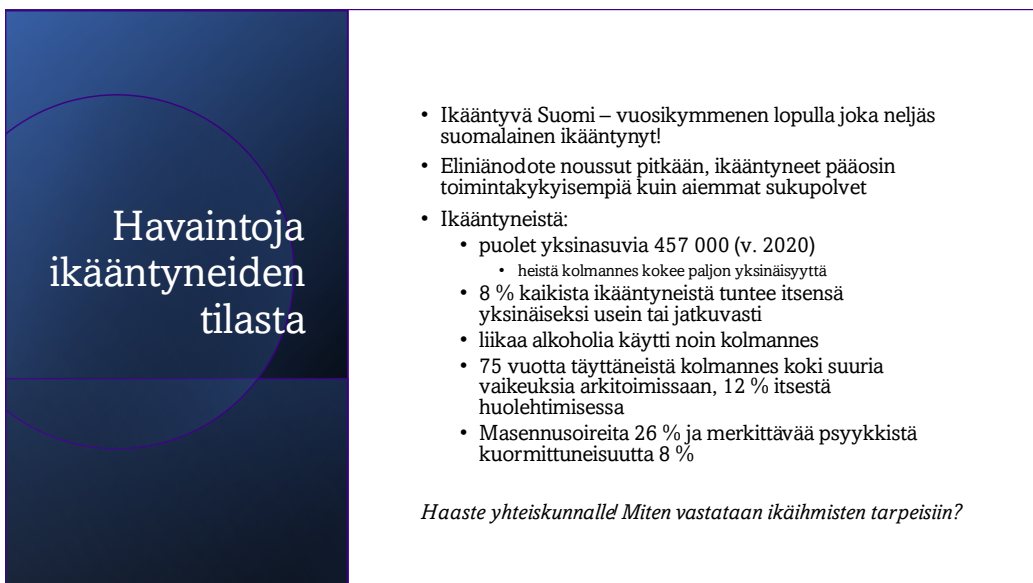
LIITE 3. Tietopaketti (PowerPoint)

Etsivä vanhustyö

Mitä, missä, miksi ja miten?

Jouni Laaksamo & Vadim Ussatov

Havaintoja ikääntyneiden tilasta

- Ikääntyvä Suomi – vuosikymmenen lopulla joka neljäs suomalainen ikääntynyt!
- Elinänsäntö nousee pitkään, ikääntyneet pääosin toimintakykyisempiä kuin aiemmat sukupolvet
- Ikääntyneistä:
  - puolet yksinasuvia 457 000 (v. 2020)
    - heistä kolmannes kokee paljon yksinäisyyttä
  - 8 % kaikista ikääntyneistä tuntee itsensä yksinäiseksi usein tai jatkuvasti
  - liikaa alkoholia käytti noin kolmannes
  - 75 vuotta täyttäneistä kolmannes koki suuria vaikeuksia arkitoimissaan, 12 % itsestä huolehtimisessa
  - Masennusoireita 26 % ja merkittävää psyykkistä kuormittuneisuutta 8 %

Haaste yhteiskunnalle! Miten vastataan ikäihmisten tarpeisiin?

Etsivästä työstä etsivään vanhustyöhön

- Etsivä työn työn alku
  - Pelastusarmeijan työntekijät etsivät köyhiä, syrjäytyneitä ja siirtolaisia itä-Lontoossa 1800-luvun lopulla. Settlementiliikkeen parissa samoilla seuduilla syntyi yhdyskuntatyö (*community work*)
- Nuorten pariin toisen maailmansodan jälkeen etsivää työtä suunnattiin syrjäytyneisiin nuoriin, nuorisojengejä ja palveluihin kiinnittymättömiin nuoriin
- 1960-luvulla ammatillinen etsivä työ huumeiden käyttäjien parissa Suomessa
- 1990-luvulla ammatillista etsivää nuorisotyötä Tampereella
- 2000-luvun alussa etsivä vanhustyö ehkäisevien kotikäyntien muodossa

Etsivän työn määritelmä

- Etsivä työ, löytävä työ (engl. outreach work, street work)
- sateenvarjokäsite etsivän työn menetelmille
- asenne, työmenetelmä, toimintamalli
- määritelmä ei vakioitunut, riippuu tekijästä ja kontekstista
- Etsivä työ työmenetelmänä jaetaan :
  - kotona tehtävä, kiertävä ja riippumaton työ
  - yksilötyö tai ryhmätyö

"Etsivälle työlle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää vaan se ymmärretään sateenvarjokäsitteenä erilaisille etsivän työn työmenetelmille."
- Mäkelä, 2021

"Etsivätyö on ensisijaisesti asenne, toissijaisesti menetelmä."
- Mikkonen ym., 2007

Etsivä vanhustyö on..

- haavoittuvassa asemassa olevien ikäihmisten etsimistä ja löytämistä
- asiakaslähtöistä ja kokonaisvaltaista kohtaamista, ja tarpeen sanoittamista = psykososiaalista tukea
- rinnalla kulkemista, arjessa auttamista
- palvelujärjestelmän aukkojen paikkaamista
- jatkuvan palveluketjun rakentamista
- tavoitteellista, ratkaisuja etsivää
- verkostotyötä

"Etsivä työ perustuu käsitykseen kohderyhmän ulkopuolisuudesta; etsivällä työllä pyritään tavoittamaan palveluiden tai osallistumismahdollisuuksien ulkopuolella olevia ihmisiä."
- Mäkelä, 2021

Etsivän työn tarve nousee..

a) *Yhteiskunnan infrastruktuurin ongelmista*

- palvelujärjestelmän pirstaleisuus (ja vaikeasti hahmotettavuus)
- julkisten vanhuspalveluiden kaventuminen ja tiukkarajaisuus
- hoivaköyhyys, palvelukatveet
- järjestelmä- ja ongelmalähtöisyys
- sektorirajat ylittävän yhteistyön puute
- fyysisesti esteellinen elinympäristö
- digitalisoitunut yhteiskunta → digisyrjäytyminen

Tarve nousee myös..

b) *Yksilöllisistä haasteista*

- psyykkiset esteet: heikentynyt oma-aloitteisuus, arkuus, epäluottamus,
- toimintakyvyn rajoitteet, kuten liikkumisen vaikeus
- peli-, päihde-, muisti- ja mielenterveysongelmat
- pienituloisuus, taloudelliset ongelmat
- lähisuhdeväkivalta
- vähäinen sosiaalinen tukiverkosto
- kieliongelmat maahanmuuttajilla
- yksinäisyyden ja toiseuden kokemukset

Millaisia tuloksia etsivällä työllä?

- merkityksellisyden kokemuksen lisääntyminen
    - Itsestä huolehtimisen vahvistuminen (toimijuuden lisääntyminen)
    - Elinpiirin laajentuminen (ryhmätoimintaan mukaan lähteminen)
    - Tulevaisuuden toivon lisääntyminen
  - sosiaalisen elämän vilkastuminen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisääntyminen
  - säästöjä raskaiden palvelujen välttämisestä
    - Etsivän työn jakso poistanut kuljetus- ja kotipalvelun tarpeen sekä poistanut ateriapalvelun tarpeen 2kk aiottua aikaisemmin (MEK)
- Ennaltaehkäisevää ja oikea-aikaista (Vpl 13 §)

Etsivän työn toimintamalleja

Kotona tehtävä

Seniори-Vamos (HDL)
Aikaa, päätä, sydäntä yksilötyön –malli
(Fingerroosin säätiö)
MEK-Kiinnekohtia projekti, Vantaa
Kunta-järjestömalli, Seniори-info, Hki

Riippumaton/jalkautuva

Hoksauta minut (Kirkkopalvelut)
Jalkautuva työ ovelta ovelle (Siskot ja Simot ry.)
Lumpiallo-menetelmä
Vertaiskenttätyö
Juttelukammari
Monitoimijakeskus Omatorn (Essote ym.)

(Kiertävä)

Ryhmämuotoinen

Pilke-ryhmät (Fingerroosin säätiö)
Etsiväpiirit
Ystäväpiiri-toiminta (VTKL)

Hoksauta minut - yhteydenottokortti

- Tarkoituksena tavoittaa yksinäisiä, syrjäytyneitä ja palvelun katveisin jääneitä vanhuksia ja ohjata oikeiden palvelujen piiriin.
- Ikäihmisen arki ympäristössä olevat tahot (esim. apteekit, kaupat, Kela) antavat yhteydenottokortin, jolla vanhus halutessaan ottaa yhteyttä etsivän työn tekijätahoon
- Kahden viikon kuluessa otetaan yhteyttä puhelimitse ja kartoitetaan tilannetta tarpeen mukaisesti esim. Kotikäynti, ohjaus palveluun tai toimintaan sekä etsitään vapaaehtoinen työntekijä vanhukselle
- Haminassa kortti lähetetty jokaiselle 80 vuotta täyttäneelle. Korttiin ikäihminen voi ilmaista kokemansa avun tarpeen ja lähettää ennakkoon maksetun kortin takaisin.Kymsotelta, kaupungilta tai seurakunnasta otetaan yhteyttä ikäihmiseen

[Oulun Hoksauta minut esittelyvideo](#)

[Haminan Hoksauta minut –korttikampania](#)

Jalkautuva työ ovelta ovelle – Kokeva- hanke/Siskot ja Simot ry.

- *Miksi?* Ikääntyneitä ei tavoiteta somen eikä maksullisten lehtien kautta. Ovelta tapahtuva henkilökohtainen kutsu madaltaa kynnystä osallistua.
- *Keille?* naapurikerhon lähialueiden ikäihmisille
- *Kuka kutsuu?* Etsivän työn tekijät (myös kerholaiset)
- *Milloin?* 1–2 viikkoa ennen kerhotoiminnan alkua
- *Miten kutsutaan?* parityöskentelynä, muutaman tunnin kierros alueella, rappukäytävämainsilla, järjestön liivit päällä ovelta lisäämässä luottamusta, positiivinen vuorovaikutus
- *Kenen kanssa?* Yhteistyössä kaupungin vanhusneuvoston, sosiaalityön, seurakunnan ja järjestöjen kanssa. Toimintaa toteutetaan kaupungin vuokratilayhtiön tiloissa

[KOKEVA - kohtaamisia Keravan asuinalueiden ikäihmisille-
esittelyvideo](#)

[Lisätietoa KOKEVasta](#)

Lumipallo- menetelmä

- *Kenelle?* Yksinäisille ja syrjässä oleville ikääntyneille
- *Mitä?* Vertaistukea: tukihenkilöt ovat entisiä yksinäisiä ja syrjässä olevia ikääntyneitä, jotka itse toimivat etsijöinä ja ovat koulutettuja toimimaan vapaaehtoisina.
- *Miten?* Luodaan yhteyksiä yksinäisiin ja syrjäytyneihin: otetaan selvää, miten pärjäävät, kerrotaan omakohtaisesti miten päästy yksinäisyydestä, ohjataan avun piiriin myös
- Tukihenkilöt kertovat muille ikääntyneille, miten/mistä saa apua kertomalla omia kokemuksia
- Antaa tietoa avusta ja tuesta

Juttelukammari TampereMissio ry./Kaiku-hanke

- avoin kohtaamispaikka ruokakaupan yhteydessä vaikeasti tavoitettavia ikäihmisiä varten
- *Miksi?* Arjen toiminnan kaventuessa ikääntyneen liikkuminen on vähäistä. Kaupan yhteyteen sijoitettu Juttelukammari tarjoaa osallisuuden kokemuksia arkipäiväisen asioinnin ohessa, mikä helpottaa ikäihmisten mahdollisuuksia mukaan tuloon.
- *Kenelle?* Juttuseuraa kaipaaville asuinalueen ikäihmisille.
- *Miten?*
  - alkukartoitus: missä ikäihmiset liikkuvat ja mihin Juttelukammari tulisi sijoittaa
  - fyysisen esteettömyyden vaatimus sijainnille, hyvä valaistus sekä näköyhteys kauppaan
  - Juttelukammariin voi tulla esim. hengähtämään, kahville, odottelemaan taksia jne.
  - paikkaan voi kutsua muita organisaatioita esittelemään toimintaansa. Näin ikäihmiset saavat ajankohtaista tietoa eri aiheista
  - erilaisia ikäihmisten avun tarpeita voidaan löytää toiminnan avulla

[Juttelukammarin nettisivut](#)

Kunta- järjestöyhteistyön malli, Seniori- info, Hki

Seniori-infon ympärille rakennettukunnan keskitetyn palveluohjauksen ja järjestöjen etsivän vanhustyön systeeminen verkostoyhdyspintatyötoimintamalli jossa asiakkaan avuntarve ja oikeanlainen tukkohtautetaan

Toimijat: Helsingin kaupunki/Seniorinfo, Valli ry. Etsivän vanhustyön verkosto, HDL/SeniorVamos, Mereo/Etsivä vanhustyö, Omakotisäätiö/ Kantbanke, Käpyrinne ry./Iloa arkeen Pysäkki-toiminta

Palveluprosessin kuvaus:

1. Ikäihmisen tai läheisen yhteydenotto Senioriinfoon (chatti, puhelin, lähipalvelupiste)
2. Seniori-info selvittää tuen ja tiedon tarpeen
3. Jos neuvonta tai etsivä ei riittävä→ asiakasohjaus (PTA, asiakassuunnitelma jne.)
4. Muussa tapauksessayhteys asiakkaan luvalla järjestöjen etsivän vanhustyön verkostoon (orastava riskitekijöihin puuttuva varhaisen tuen malli)
5. ilmoitus sähköiselle alustalle (jonne asuinalue ja tarvekuvaus tietoturvallisesti)
6. Järjestön etsivän vanhustyön tekijä ja Senioriinfon työntekijä käyvät läpi asiakkaan yhteydet
7. Etsivän vanhustyön tekijä ottaa yhteyttä asiakkaaseen, kartoittaa millaista apua tarvitsee ja sopii tapaamisen
8. Kohtaamisessa kartoitetaan asiakkaan elinpiiriä ja annetaan asiakkaan sanoittaa ongelmiaan ennen kuin lähdetään etsimään ratkaisuja hänen ongelmiinsa
9. Auttamista toteutetaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

[Kunta-järjestöyhteistyön mallin esittelyvideo](#)

Pilke-toiminta (Fingerroosin säätö)

- Pilke-porukoihin etsitään, kutsutaan ja saatetaan syrjään jääneitä, päihteitä käyttäviä tai käyttäneitä ikäihmisiä.
- Ryhmään voi osallistua ilman vaatimusta päihteettömyydestä tai raitistumisesta. Toimintaan voi siis osallistua myös päihtyneenä. Ryhmässä ei kuitenkaan käytetä päihteitä.
- Viikoittain kokoontuvissa Pilke-ryhmissä on ennalta suunniteltua ohjelmaa. Pilke-porukassa ikääntyneen ihmisen on mahdollisuus löytää uudelleen unohtuneita arjen taitoja ja sen myötä vahvistaa omaa elämänhallintaansa.
- Pilke-porukassa on mahdollisuus vertaistuelliseen osallisuuteen, joko keskusteluun osallistuen tai kuunnellen. Jokainen voi avata tai olla avaamatta tarinaansa, omalla tavallaan ja omassa aikataulussaan.

[Lisätietoa Pilke-toiminnasta](#)

[Esittelyvideo](#)

Kiitos osallistumisesta!

- Kysymyksiä ja kommentteja?
- Palautetta työpajasta?

Lähteitä

- Aaltio, A. (2021). *Valoa vaikuttavuuteen – MEK Kiltnekohtia Vantaalla*. https://www.socca.fi/files/9426/Valoa_vai_kuttavuuteen_Gerometro_julkaisu.pdf.
- Aalto, S., Mäkelä, A., Röhjäläinen, S., Roti, J., & Sutinen, H. (2020). *Etsivän työn toimintamalli vaikuttavaan verkostotyöhön*. https://evemade-hdl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2020/10/21103845/Etsivan-vanhustyon-toimintamalli_vai_kuttavaan-verkoston-tyohon-1.pdf
- European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction. (1999). *Outreach Work Among Drug Users in Europe*. https://www.emcdda.europa.eu/attachments.cfm/att_93520_EN_Insight2.pdf
- Mikkonen, M., Kauppinen, J., Huovinen, M., & Aalto, E. (toim.). (2007). *Etsivä työ Euroopan svriäytyneiden parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin*. Saatavilla 7.3.2022 <https://tiedostot.a-klinikka.fi/etsiva-tyo-euroopan-svriäytyneiden-vaestonosiön-parissa.pdf>
- Mäkelä, A. (2021). *Etsivän vanhustyön paikantuminen osaksi vanhusten hoivaa ja palveluja – palveluketjulta paikkaamassa ja järjestelmää tulkaamassa a* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/125280/M%27C3%A4ke%27C3%A4Anna.pdf?sequence=2>
- Partti, K. (2017). *Vanhusten etsivä sosiaalityö – kysele työkäsitä ikääntyvien syrjäytymisen tunnistamisesta ja työmenetelmien kohdentumisesta* [Pro gradu -tutkielma, Itä -Suomen yliopisto]. https://eropo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/19015/um_nbn.fi_uef-20171270.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pietilä, M., & Saarenheimo, M. (2018). Löydetyinä. Etsivä vanhustyö ja ikäihmisten psykososiaalinen hyvinvointi. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83(5-6), 573-580. <https://um.fi/URN:NBN:fi:te2019040811355>
- Siberg, T. (toimittaja). (elokuu 2021) Etsivä työ - katson elämäni sinun silmilläsi. [Audio, podcast-jakso]. Sarjassa *Hyvän tekeminen lisääntyy Vantaalla* . Spotify. <https://open.spotify.com/episode/3kuwVYh1r0enlGVrvu9Eh2si=C8OuIWwtSAot87E7hllvA&nd=1>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2020). *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi*. https://julkaisut.valtionosasto.fi/bitstream/handle/10024/162455/STM_2020_29_Luod?sequence=1&isAllowed=y
- Tiittula, P. (i.a.) *Astelehtien etsivän työn*. Saatavilla 8.3.2022. https://www.valti.fi/wp-content/uploads/2020/02/julkaisu_Navigaatiokortti2.pdf
- Tilastokeskus (2018). *Litetaulukko 1. Väestö ikäryhmittäin koko maa 1900 - 2070 (vuodet 2020-2070: ennuste) Korjattu 18.12.2018*. http://www.stat.fi/tit/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11_16_tau_001_fi.html

LIITE 4. Yhteiskehittämisen työpaja (PowerPoint)

Mitä etsivä työ voisi olla Kirkkonummella?

Yhteiskehittämisen työpaja 18.5.

Tekijät: Jouni Laaksamo & Vadim Ussatov

Kertaus orientoivasta työpajasta

Etsivä vanhustyö on yhtäältä asenne, joka kumpuaa haavoittavassa asemassa olevien ikääntyneiden tilanteen, haasteiden ja kysymyksien ymmärryksestä ja toisaalta se on työmenetelmien kirjo, joilla heitä pyritään auttamaan.

- Etsivä vanhustyö
  - haavoittavassa asemassa olevien ikääntyneiden etsimistä ja löytämistä, psykososiaalista tukea ja voimavaraistamista
  - Ikääntyneen näköisen arjen mahdollistamista, toivon ja merkityksellisyyden vahvistamista
  - Palveluihin kiinnittymisessä auttamista ja niissä pysymisen tukemista
  - verkostotyötä

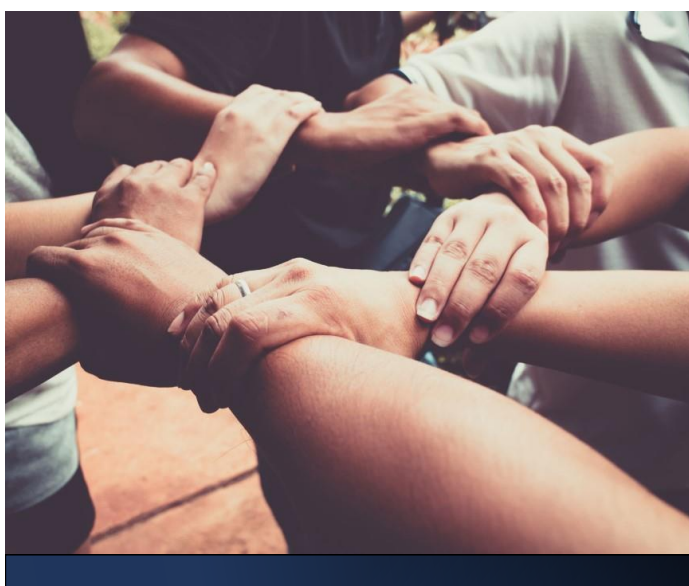
Vielä kertausta

- Etsivän työ tarve syntyy
  - Rakenteellisista haasteista (digitalisoitunut yhteiskunta esteellinen ympäristö, julkisten palvelujen kaventuminen → hoivaköyhyys, palvelukatveet jne.)
  - Yksilöllisistä haasteista (toimintakyvyn rajoitteet, päihde -, muisti -, ym. ongelmat, pienituloisuus, vähäinen sosiaalinen verkosto jne.)
- Etsivän työn toimintamalleja
  - Jalkautuminen (Kokeva -hanke/Siskot ja Simot ry.)
  - Matalan kynnyksen kohtaamispaikat (Juttelukammari, Terveyskioski)
  - Kotikäynnit (Kotihoito+Seniori -Vamos)
  - Mainostaminen (Hoksauta minut -yhteydenottokortit)
  - Vertaisuudelliset (Lumipallomenetelmä, vertaiskenttätyö)
  - Ryhmätoiminta (Pilke -ryhmät, Ystäväpiiritoiminta)

Työpajan tavoite

- Ideoita ja kehittää etsivän vanhustyön toimintamallia Kirkkonummelle
- Päivän lopuksi jäljellä 1-3 arvioitua ideaa

Työpajan eteneminen

- Alkulämmittely
- Ideointi
- Arviointi
- Parhaiden ideoiden löytäminen
- Yhteenveto
- Palautteenanto

Ideointi aivoriihen avulla

- tuotetaan mahdollisimman paljon ideoita
- määrä tuottaa laatua
- ei arvostelua, kritiikkiä
- ideoidaan isosti, vailla rajoittimia
- kehitellään toisten ideoita

1. Ideointia itsekseen
  - pohdi ideoita mielessäsi ja kirjaa niitä paperille
2. Ideoidaan yhdessä
  - Jaetaan ideat ja kehitetään toisten ideoita

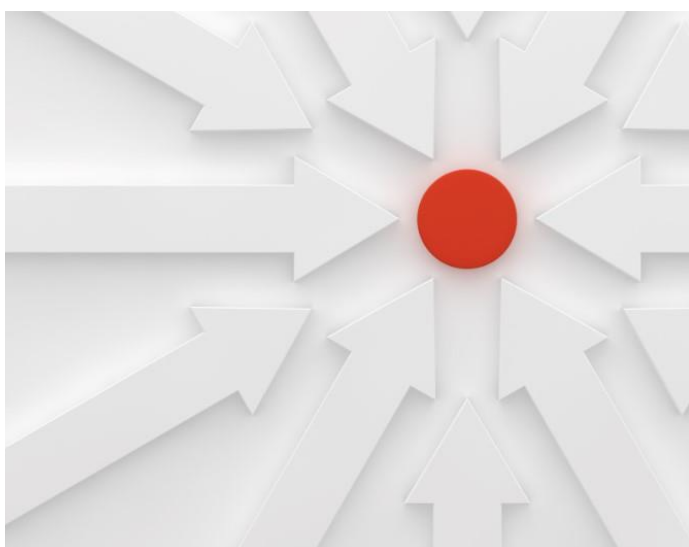
Ideoiden arviointi – 3+- ja miten?

etsitään jokaiselle idealle kolme hyvää puolta

Sen jälkeen arvioidaan ideoita miten-kysymyksillä

Parhaiden ideoiden löytäminen

- Etsitään yhdessä 13 toteuttamiskelpoisinta ideaa jatkotyöskentelylle

Kiitos osallistumisestasi!

- Palautteenanto kirjallisesti tai suullisesti

LIITE 5. Kokoava työpaja (PowerPoint)

Etsivän vanhustyön toimintamallin työstäminen

Arviointi- ja yhteenvetotyöpaja 25.5.2022

Tekijät: Jouni Laaksamo & Vadim Ussatov

Ideat ja plussat edellisestä työpajasta

Kartoittava puhelinsoitto - laaja kattavuus, kokemusta on ja se toimii, hyvä vastaanotto	Kerhotoimintaa - säännöllinen meno, tutustuminen, sosiaalinen tuki	Palvelupolun selkeyttäminen - työtä helpottavaa, vähentää lukuttamista, soitto
Pop-up kauppakeskuksiin Nopea, täsmällinen, vuorovaikutuksellinen	Ikisbussi - Tavoittaa syrjässä olevia, liikkuva ystävämme, tulee ikääntyneen luo	Ulkoiutapahtuma - tutustuminen, paikallinen, lähellä kotia, ulkoilma
Verkon kartoitus ja koordinoitu yhteistyö - päällekkäisen työn välttäminen, moniammatillinen näkökulma, turhautumisen vähentäminen	Höksäytämiset-yhteydenotokortti - Helppo käyttää, ilmainen toimitus, kielelle tahansa	Asukaspuisto - ylisukupolvisuus, valmis yhteistyö ja tilat
Seniorineuvola - huolenpito, kattava, matala kynnyks	Ystävämme - matala kynnyks, tiedon jakaminen, palveluneuvonta	
Mainonta ja tiedotus - näkyvyys, laajuus, tietoisuus	Iltakoulu - Kirkonummen esille nostaminen, muistutus erityispiirteistä, vaikuttamiskanava	

Ideoiden arviointivaihe

- Miten-kysymyksiä avulla
- Myönteinen ratkaisutapa

Kartoittava puhelinsoitto

- **Plussat:** laaja kattavuus, kokemusta on ja se toimii, hyvä vastaanotto
- Arviointi: Kuka tekee? Kuinka tiheästi? Millä ajalla? Mille ryhmälle? Miten vältetään väliinpuotoajat? Onko yläikärajaa? Miten reagoidaan red flageihin? Miten tällaisessa tilanteessa toimitaan – millainen palvelupolku eteenpäin? Mitä tässä tarjotaan ja mitä selvitetään?

Pop-up kauppakeskuksiin

- Idea: esim. eläkkeenmaksupäivinä (tai muina merkittävänä päivinä) jalkautuminen ostareihin
- **Plussat:** nopea, täsmällinen, vuorovaikutuksellinen
- Arviointi: Mitä tehdään ja kuka tekee? Mikä ideologia tai agenda? Kutsutaanko johonkin? Tavoite? Miten vuorovaikutus ja kohtaaminen toteutuu? Intimiteettisuoja? Toimisiko infona tai tiedotuksena?

Verkoston kartoitus ja koordinoitu yhteistyö

- **Plussat:** päällekkäisen työn välttäminen, moniammatillinen näkökulma, turhautumisen vähentäminen
- **Arviointi:** Miten verkoston saa kartoitettua, ettei kukaan oleellinen jää ulos? Lihoaako lista loputtomiin? Miten pysyy ajantasaisena? Kuka ottaa kopin ja vetää?

Seniorineuvola

- **Idea:** konsepti vielä tarkentumatta
- **Plussat:** huolenpito, kattava, matala kynnyks
- **Arviointi:** Miten taataan moniammatillisuus? Miten hyvinvointia mitataan? Mistä resurssit? Saavutettavuus? Tarvitaanko terveydenhoitaja ?

Mainonta ja tiedotus

- **Ideoit:** kohdennettua ja paikallista mainontaa TV:ssä, mainoslehtinen ikääntyneiden tarjonnasta, mainontaa paikallislehdessä, omaisille mainontaa, tiedotusta eläke - ja ammattiliittojen kautta
- **Plussat:** näkyvyys, laajuus, tietoisuus
- **Arviointi:** Kuka tekee ja koordinoi? Mistä rahat? Miten huomioidaan kaksikielisyys? Missä mainostetaan?

Asukaspuisto

- Idea: ikäihmisille toimintaa lasten asukaspuistojen yhteyteen
- **Plussat:** ylisukupolvisuus, valmis yhteistyö ja tilat
- Arviointi: Miten tavoitetaan alueen ikäihmiset? Mikä tavoite? Tekijät? Sisältö? Millä ikäihmiset houkutellaan? Voisiko olla tempauksia? Asukaspuiston esittelyä? Tasapainottelun haaste?

Kerhotoimintaa

- Idea: esim. korttelikerho
- **Plussat:** säännöllinen meno, tutustuminen, sosiaalinen tuki
- Arviointi: Miten maksupuoli hoidetaan? Kuka pyörittää? Kuljetusten järjestäminen? Sisältö? Kuinka usein? Tarkoitus? Asiakasryhmäkohdennuksia?

Ikisbussi

- **Plussat:** Tavoittaa syrjässä olevia, liikkuva ystäväkammari, tulee ikääntyneen luo
- Arviointi: Mistä löytyy bussi ja kuski? Miten tavoitetaan asukkaat? Markkinointi ja mainonta? Miten syrjässä olevat kohdataan? Mihin tarkkaan ottaen pysähdytään ja miten pitkäksi aikaa? Mikä olisi aikataulu? Miten varmistetaan siinä pysyminen?

Hoksauta minut -yhteydenottokortti

- Idea: joko *jakamalla* eri toimijoiden toimesta kortteja ikäihmisille tai *postittamalla* tietyille ikäryhmälle kortit kotiin
- **Plussat:** Helppo käyttää, ilmainen toimitus, kenelle tahansa
- Arviointi: Kenen numero kortissa ja mikä sisältö ylipäätään? Miten palvelee laajasti ikäihmisiä? Millaiset jatkotoimenpiteet kun kortti vastaanotetaan?

Ystäväkammari

- Idea: arjen kohtaamispaikka ikäihmisille
- **Plussat:** matala kynnys, tiedon jakaminen, palveluneuvonta
- Arviointi: Kuka tekee ja missä? Kuljetukset? Miten tavoitetaan? Sisältö? Mikä oikea ajankohta?

Iltakoulu

- Idea: kohderyhmänä tulevan hyvinvointialueen päättäjät
- **Plussat:** Kirkkonummen esille nostaminen, muistutus erityispiirteistä, vaikuttamiskanava
- Arviointi: Miten kootaan asiat napakasti ja perustellusti? Miten muiden kuntien asukkaiden kiinnostus kuntaamme taataan? Tasapuolisuuden varmistaminen?

Palvelupolku

- Idea: palvelupolun selkiyttäminen
- **Plussat:** työtä helpottavaa, vähentää luukuttamista, soitto
- Arviointi: Kuka tekee ja koordinoi? Mistä resurssit?

Ulkoilutapahtuma

- **Plussat:** tutustuminen, paikallinen, lähellä kotia, ulkoilma
- Arviointi: Miten huomioidaan sääolot? Miten ikäihmiset tavoitetaan? Miten mainostetaan?

Parhaiden ideoiden löytäminen – mikä on toteuttamiskelpoisin?

Parhaiden ideoiden löytäminen – mikä on toteuttamiskelpoisin?

Yhteenveto

Toteuttamiskelpoimmat ideat:

- Hoksauta minut -yhteydenottokortti
- Kerhotoiminta
- (Palvelupolun selkiyttäminen)
- (Pop-up toiminta)

Kiitos
yhteistyöstä
ja
työpajoista!

Kommentteja
ja palautetta!